

ΤΑ ΞΕΝΟΦΑΝΗ ΤΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ ΟΝΟΜΑΤΑ
PULPUDEVA, PLOUDIN - PLOVDIN, PULPUDENA, PLOVDIV.

I

Pulpudeva (Πουλπούδεβα ἢ Πουλπούδενα ἢ Πούλπουδέβα)

1) Τὸ Θρακικὸν τῆς Φιλιππουπόλεως ὄνομα Pulpudeva ἀπαντᾷ μόνον παρὰ τῷ Γότθῳ ἱστοριογράφῳ καὶ ἀρχιεπισκόπῳ Κρότωνος Jordanes (γοτθιστὶ Jornandes) ἀκμάσαντι περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔκτου μ. Χ. αἰῶνος. Οὗτος ἀφηγούμενος τὰ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ Λουκούλλου εἰς τὴν Θράκην (73 π. Χ.)¹ ἐν τῷ οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχοντι συγγράμματί του «de breviatione chronicorum» ἢ «de regnorum concessionibus», ὡς ὄντι ἀδεξίῳ συμπιλήματι ἐκ διαφορῶν προγενεστέρων πηγῶν περὶ τῆς παγκοσμίου ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τοῦ 561 μ. Χ. ἱστορίας, λέγει: «Si quidem primus in Thracia contra Bessos pugnans eos, qui in fortitudine famaue praeibant, devicit, Emimontiosque (γρ. Aemimontiosque) debellans Pulpudeva, quae nunc Philippopolis, et Uscudama, quae Adrianopolis vocitantur, in Romanorum rededit domino»² καὶ «Philippus (imperator)... urbemque nominis sui in Thracia, quae (γρ. quae) dicebatur Pulpudeva, Philippopolin reconstruens nominavit»³. Τοῦτ' ἔστι: τὸ παλαιὸν τῆς Φιλιππουπόλεως ὄνομα (τὸ Θρακικὸν) ἦτο Pulpudeva, ὅπερ ἀνακτίσας αὐτὴν ὁ Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ Φίλιππος (;) μετέβαλε μετονομάσας ἐκ τοῦ ὀνόματός του *Φιλιππούπολιν*.

Ὁ αὐτὸς ὅμως συγγραφεὺς ἐν τῷ ἑτέρῳ του συγγράμματι «de origine actibusque Getarum», ὅπερ ἀντιγραφὴ ὄν ἔργου τοῦ Κασσιόδωρου μετὰ προσθηκῶν ἐκ τῶν τοῦ Μαρκελλίνου καὶ ἐκ παλαιῶν παραδόσεων εἶναι σπουδαία ἡμῖν νῦν ἱστορικὴ πηγὴ, ἅτε ἀπολομένου τοῦ πρωτοτύπου, γράφων περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Γότθων ἐπὶ Δεκίου (251 μ. Χ.) πολιορκίας καὶ ἀλώσεως τῆς Φιλιππουπόλεως⁴, εἰ καὶ δις ὀνομάζει τὴν πόλιν,

¹ Ηερβλ. Eutropii, VI, 10.—Marcellini, XXVII, 4, 11.

² Jordanis, Romana, ἔκδ. Th. Mommsen, σελ. 28, 16 ἐν τοῖς Monumenta Germaniae historica, Berolini ἔτ. 1932.

³ Αὐτόθι, σελ. 37, 5.—Ἐκ τούτου ἐλήφθη τὸ ὄνομα καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνωμένου Ἑγγλοῦ συγγραφέως τῆς τρίτης σταυροφορίας ἐν τοῖς: Bongarsia gesta dei per Francos, σελ. 1159.

⁴ Ἴδε καὶ Δεξιππου, fr. 19 σελ. 677, τόμ. III, Fragmenta historico-rom Graecorum, ἔκδ. Didot.—Συκέλλου, Χρονικὸν σελ. 376.—Ζωσίμου, I, 23.—Marcellini, XXXI, 5, 15.—Γρηγοῦ, Ρωμ. ἱστορ. I, β'.—Arrel. Victoris, Decius 29.

μεταχειρίζεται μόνον τὸ Ἑλληνικὸν αὐτῆς ὄνομα *Philippopolis*: «*Ubi Decio superveniente imperatore tandem Cniva in Haemi partibus, quae non longe aberant, recessit unde apparatu disposito Philippopolim ire festinans*» καὶ κατωτέρω: «*Cniva vero diu obsessam invadit Philippopolim praedaeque potitus Prisco duce, qui inerat, foederavit, quasi cum Decio pugnaturum*»¹.

2) Ἀπορίας ἄξιον τὸ ὅτι τὸ ὄνομα *Pulpudeva* εἶναι ὄλως ἄγνωστον τῷ ὀλίγον τι προγενεστέρῳ τοῦ *Jordanes* *Μαρκελλίνῳ*, ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ μνημονεύσῃ, ὡς μνημονεύει τὸ *Θρακικὸν* τῆς Ἀδριανουπόλεως *Uscudama*² καὶ τῷ συγχρόνῳ τοῦ *Jordanes* *Προκοπίῳ*, ὅστις ἐν τῷ περὶ κτισμάτων συγγράμματί του ἀριθμεῖ πληθὺν *Θρακικῶν* τοπωνυμιῶν ληγουσῶν εἰς *πάρα-παρον* καὶ εἰς *δέβα-δάβα*, διατηρηθεισῶν μέχρι τῶν χρόνων του, ὅποτε πλεόν ἢ *Θρακικῆ* γλῶσσα δὲν ἐλαλεῖτο ἀντικατασταθεῖσα πανταχοῦ τῆς *Θράκης* διὰ τῆς Ἑλληνικῆς³, οἷον *Κουμουδέβα* παρὰ τῇ *Ροδόπῃ*⁴, *Ζικίδεβα* καὶ *Ζισονόδεβα* παρὰ τῷ Ἰστρῷ⁵, *Αἰάδαβα* παρὰ τῇ *Ροδόπῃ*⁶, *Κονιμέδαβα* καὶ *Βρεγέδαβα*⁷ καὶ *Συκίδαβα*⁸ παρὰ τῷ Ἰστρῷ καὶ ἄλλα⁹. Πρὸς δὲ καὶ τὸ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος συγγραφεὺς οὔτε προγενέστερος τοῦ *Jordanes* Ἑλλήν οὔτε *Λατῖνος* οὔτε μεταγενέστερος *Βυζαντινός* ἢ *Εὐρωπαῖος* μνημονεύει τὸ ὄνομα οὔτε ἐπιγραφὴ τις μέχρι τοῦδε διεπίστωσεν αὐτό.

Ἐνεκα τούτου καὶ τῆς μὴ γενομένης τοῦ ὀνόματος μνείας ἐν τῷ σπουδαιότερῳ τοῦ *Jordanes* συγγράμματι, τῇ *Γοτθικῇ* ἱστορίᾳ, θὰ ἐκινδύνευσεν εὐκόλως νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ *Pulpudeva* εἶναι πλάσμα τοῦ ἀγαθοῦ ἐπισκόπου, φιληδοῦντος εἰς τὴν ἀναγραφὴν καινοφανῶν καὶ περιέργων ἐν ταῖς μυθολογικαῖς του ἀφηγήσεσιν, ἂν μὴ ἢ κατάφορος αὐτοῦ ἄγνοια τῆς σημασίας τοῦ ὀνόματος ἢ τοῦλάχιστον τοῦ πρώτου συνθετικοῦ αὐτοῦ *Pulru* (=Φιλίππου) ἀπέκλειε τὴν ὑπόθεσιν. Διότι προφανῶς, ἂν ἐγίνωσκε τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, οὐδέποτε θὰ ἔλεγεν ὅτι ἡ *Πουλπουδέβα* εἶναι τὸ παλαιότερον τῆς *Φιλιππουπόλεως* ὄνομα, ὅπερ ὁ *Φίλιππος*

¹ *Jordanis*, *Getica* XVIII, ὑπὸ Nasard. Paris, ἔκδ. Didot, ἔτ. 1878.

² *Marcellini*, XXVII. 4.

³ Ἴδε *Μυρτίλου* Ἀποστολίδου, *Περὶ τῶν ἀρχαίων Θρακῶν*, σελ. 86 § 9, *Θρακικά*, τόμ. Α'. ἔτ. 1928, Ἀθήναι.

⁴ *Προκοπίου*, *Περὶ κτισμάτων*, IV, 4. σελ. 284 ἔκδ. Βόννης.

⁵ Αὐτόθι, IV, 11, σελ. 307.

⁶ Αὐτόθι, IV, 4 σελ. 284.

⁷ Αὐτόθι, IV, 2, σελ. 282.

⁸ Αὐτόθι, IV, 7, σελ. 292.

⁹ Ἴδε *Μυρτίλου* Ἀποστολίδου, *Περὶ Φιλιππουπόλεως*. σελ. 342 § 3, *Θρακικά*, τόμ. Α'.

(ἀδιάφορον τίς) ἀνακτίσας αὐτὴν μετωνόμασεν ἐκ τοῦ ἰδίου του ὀνόματος *Φιλίππουπολιν*, διότι καὶ τὸ ὄνομα *Πουλπου-δέβα* ἐτέθη ὑπὸ τῶν Θρακῶν πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀνδρουτοῦ τῆς πόλεως καὶ σημαίνει ὅ,τι καὶ ἡ *Φιλίππου πόλις*. Ἐπομένως ἀναμφισβήτητος εἶναι ἡ γνησιότης τοῦ ὀνόματος, ληφθέντος ἐξ ἐγγράφου τινὸς πηγῆς ἢ ἐκ προφορικῆς παραδόσεως, ἀνεξακριβώτου τότε νῦν.

Τὸ πρῶτον τῆς λέξεως *Pulrudeva* συνθετικὸν εἶναι καθ' ἡμᾶς αὐτὸ τοῦτο τὸ *Φιλίππου* παρεφθαρμένον· ἐπειδὴ δὲ τὸ δεύτερον *deva* (δακιστὶ *dava*) εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἀπόδοσις τοῦ *πόλις*, καθ' ὅσον τὸ *deva-dava* θρακιστὶ σημαίνει *χωρίον-συνοικισμὸν*¹, τὸ *Πούλπου-δέβα*, δηλ. τὸ *Φιλίππου-δέβα* οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ *Φιλίππου-πόλις*. Ἐπομένως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προὔπηρχε τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, οὗ φέρει τὸ ὄνομα, ἀνιδρύσεως τῆς πόλεως, ἥτις εἶχεν ἄλλα ὀνόματα. Ἡ βαθμιαία δὲ τῷ ὀνόματος σὺν τῷ χρόνῳ ἐξέλιξις ἐγένετο πιθανῶς κατὰ τήνδε τὴν κλίμακα.

Τὸ *Φιλίππου-deva*, ὡς ἐλέχθη ἀναμφιβόλως τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν περιοίκων Θρακῶν ἅμα τῇ ἀνιδρῦσει τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Ἀργεάδου Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου (342, π. X.)² ἢ ἅμα τῇ ἐπικρατήσει τοῦ Ἑλληνικοῦ *Φιλίππου πόλις*, προὔφερετο ἐν παραθέσει *Philippu deva* ἢ κατὰ ψίλωσιν *Pilippu-deva* καὶ ἐν συνθέσει *Pilippudeva*· τοῦτο μετετρέπη εἰς *Pilrudeva* κατ' ἀποβολὴν τοῦ ἀτόνου *i* τῆς συλλαβῆς *li* πρὸ τοῦ ἰσχυρῶς ἐπιτόνου *u* τῆς ἀκολούθου συλλαβῆς *ru* καὶ τὸ *Pilrudeva* ἐγένετο *Pulrudeva* κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ ἀτόνου *i* τῆς συλλαβῆς *Pil* πρὸς τὸ ἐπιτόνον *u* τῆς ἀκολούθου συλλαβῆς *ru*.

3) Ἐπειδὴ τὰ παρὰ Προκοπίῳ μνημονευόμενα τοπωνύμια εἰς *δεβα-δαβα* εἶναι πάντα ἀνεξαιρέτως πολιχνῶν καὶ ὄχυρῶν καὶ οὐχὶ πόλεων, οἷα ἦτο ἡ Φιλίππουπολις κατὰ τε τοὺς Μακεδονικοὺς καὶ Ρωμαϊκοὺς χρόνους, ὁπότε ἐλαλεῖτο ἡ Θρακικὴ γλῶσσα, αἱ δὲ πόλεις ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Θρακῶν ἢ *βρίαι* (*briae*) κατὰ τὸν Στράβωνα³ ἢ *λέβαι* κατὰ τὸν Ἡσύχιον⁴ (πρβλ. Πολτυομβρία, Μεσημβρία, Μελομβρία, Σηλυβρία, Μενε-

¹ K r e k, Einleitung in die slavische Literaturgeschichte, 2α, σελ. 554 σημ.—K r e t s c h m e r, Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache, σελ. 222.

² P l i n i i, hist. n. IV, 11, 41., Δ ε ξ ἰ π π ο υ, fr. 20., Λ ο υ κ ι α ν ο ῦ, Δραπέται, 25., Π λ ο υ τ ἄ ρ χ ο υ, περὶ περιεργίας, 10., Θ ε ο π ὄ μ π ο υ, fr. 122., T a c i t i, ann II, 28., T. L i v i i, XXXIX, 53., Π ο λ υ β ῖ ο υ, XXIV, 6., Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ ἀπὸ τοῦ Β'. μ. X. αἰῶνος μετὰ τοῦ ὀνόματος Φ ι λ ι π π ὀ π ο λ ι ς καὶ νομίσματα τῆς πόλεως.

³ Σ τ ρ ἄ β ω ν ο ς, VII, 6, 1.

⁴ Ἡ σ υ χ ἰ ο υ, II, 437, λ. λ ἔ β α.

βρία, Σκελαβρία, Ἀλααιβρία, Μοσκοβρία, Βολβαβρία καὶ Ἀβρολέβα, Ἀστελέβα), ἔπεται ὅτι ἡ Φιλιππούπολις ὠνομάσθη Pulpudeva ὑπὸ τῶν Θρακῶν κατὰ τοὺς πρώτους ἤδη χρόνους τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἀνιδρύσεώς της, ὡς προερεθίθη, ὅτε ἀκόμη ἦτο ἀπλοῦν στρατιωτικὸν φρούριον (ὄχυρόν) μετ' ὀλιγαριθμῶν ἀποίκων, τὸ πλεῖστον Ἑλλήνων, καὶ δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀναπτυχθῆ εἰς μεγαλόπολιν. Ἄρα τὸ Θρακικὸν ὄνομα τῆς πόλεως φαίνεται ὄν ἀρχαιότερον τοῦ Φιλίππου πόλις, ὅπερ ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου π. Χ. αἰῶνος παρὰ Πολυβίῳ¹, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἀνιδρυθεῖσα καὶ ὄχυρωθεῖσα πρῶτην *Κε(ν)δρισὸς-Εὐμολπιὰς*² ὠνομάσθη ἐν ἀρχῇ *Πονηρόπολις*³. Οὐδαμῶς ὅμως ἀποκλείεται καὶ ἡ βραδύτερον Θρακικὴ μετονομασία μετὰ τὴν ἐπικρατίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος *Φιλίππου-πόλις*. Ὡστε κατὰ ταῦτα ἡ χρονολογικὴ σειρὰ τῶν ὀνομάτων τῆς πολωνύμου ταύτης πόλεως ἀνὰ τοὺς αἰῶνας μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἐπικρατίσεως τοῦ ἀπὸ τοῦ ἀνιδρυτοῦ της Φιλίππου ἱστορικοῦ ὀνόματος εἶναι : *Κε(ν)δρισὸς - Εὐμολπιὰς - Πονηρόπολις - Πουλπούδεβα* (Φιλιππούδεβα) - *Φιλίππου πόλις* ἢ *Φιλίππούπολις*.

Ἐνδέχεται ὅμως οἱ περιόικοι Θρακικὲς μεταφράζοντες πιστῶς ἐν τῇ γλώσσει τῶν τὸ ὄνομα *Φιλίππου πόλις* νὰ ἀπέδωκαν αὐτὸ διὰ τοῦ *Φιλίππου λέβα*, δηλ. διὰ τοῦ *Πουλπουλέβα*, ἐξ οὗ ἴσως προῆλθεν τὸ Ἰορδάνειον *Πούλπου-δέβα*. Δηλαδή ὁ *Jordanes* εἶτε κατὰ κακὴν ἀντιγραφὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ χειρογράφου, ὅπερ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, εἶτε κατὰ κακὴν ἀνάγνωσιν ἑαυτοῦ ἐξ ἐπιδράσεως τῶν ἐν χρήσει ἐπὶ τῶν χρόνων του τοπωνυμῶν εἰς *δέβα* ἀνέγνω, ἀντὶ ΠΟΥΛΠΟΥΔΕΒΑ - ΠΟΥΛΠΟΥΔΕΒΑ ἐκλαβὼν τὸ Δ ὡς Δ καὶ οὕτω τὸ ἀρχικὸν *Πουλπου-λέβα* μετέπλασεν εἰς *Πούλπου-δέβα* (Pulpudeva), ὅπερ παρεδόθη ἡμῖν καὶ οὐκ ἀδύνατος εἶναι ὁ ἔλεγχος ἐλλείπει ἄλλων μαρτυριῶν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ὄνομα τῆς πόλεως *Πούλπου-λέβα* ἔρχεται μετὰ τὸ *Φιλίππου-πόλις*. Ἀπλῆ ὑπόθεσις.

4) Μετὰ νέκρωσιν δεκάδος αἰῶνων τὸ Ἰορδάνειον *Πουλπούδεβα* ἐπανέρχεται ἐπισκοπικῇ εὐλογίᾳ εἰς τὴν ζωὴν ὑπὸ Σλαυικὴν περιβολὴν καὶ ἐμφανίζεται ὡς *Plüpdinē*, οὐχὶ ὅμως ὡς ὄνομα πλέον τῆς ἐν Θράκῃ Φιλιππουπόλεως, ἀλλὰ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ πόλεως τῶν *Φιλίππων*. Τοῦτο ἀνεκονίωθη κατὰ τὸν *Jirecek*⁴ ὑπὸ τοῦ Τσέχου καθηγητοῦ *Kalouzniaz-*

¹ Πολυβίου, XXIV, 6.

² Ἴδε Μυρτ. Ἀποστολίδου, Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 341—349, §§ 3—5.

³ Θεοπόμου, fr. 122.— Πλουτάρχου περὶ περιεργίας 10.— P l i n i i, hist. n. IV, 11, 41.

⁴ *Jirecek - Argyrow*, Ὀδοιπορικὸν Βουλγαρίας, μετάφρ. βουλγ., σελ. 134, σημ.

ky¹, ὅστις εὔρε τὸ ὄνομα ἐν τοῖς προλεγομένοις τοῦ μεταφραστοῦ τῆς πρώτης πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολῆς τοῦ ᾽Αποστόλου Παύλου ἐν τῷ Σλαυικῷ χειρογράφῳ Apostolarium Christinopolitanum τῆς πόλεως Lwow. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι αὕτη ἡ νεκρανάστασις τοῦ ὀνόματος μεταβληθῆναι ἐπὶ τὸ Σλαυικὸν ὄζει τυμβωρυχίας καὶ εἶναι προφανῶς ἐπινόημα τοῦ Σλαύου τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου μεταφραστοῦ, ἀναγνώστου δὲ τοῦ Jordanes. Οὐδαμῶς ὅμως παράδοξον τὸ ἄνομα νὰ εἶναι καὶ παρεμβόλιμον εἰς τὸν πρόλογον τοῦ χειρογράφου ἀπὸ τῶν τελευταίων χρόνων ὑπὸ τινος μελετητοῦ αὐτοῦ, ἐπιθυμοῦντος νὰ πιστοποιήσῃ διὰ παλαιότερου μνημείου τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ νεωτερικοῦ τῆς Φιλίππουπόλεως ὀνόματος *Πλόβδηφ*, τῆς γενομένης συγχύσεως τῶν ἐν Μακεδονίᾳ *Φιλίππων* καὶ τῆς ἐν Θράκῃ *Φιλίππου πόλεως* οὐδαμῶς δυναμένης νὰ προσκρούσῃ εἰς τὸν σκοπὸν, διότι αὕτη δὲν εἶναι πρωτοφανής. ᾽Απαντᾷ καὶ παρά τισι τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν καὶ χρονολογῶν καὶ ἐν μεταγενεστέροις ὁδοιπορικοῖς προερχομένη ἐκ τῆς ταυτότητος τῶν ὀνομάτων ἀμφοτέρων τῶν πόλεων ἀνιδρυθεισῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς Φιλίππουπόλεως καὶ πλείστων ἄλλων τῆς Θράκης μερῶν εἰς τὸ θέμα τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῶν μέσων ἤδη χρόνων².

Οὕτω λ. χ. ἡ μὲν ᾽Αννα Κομνηνὴ³ λέγει ὅτι ἡ *Φιλίππουπόλις* ἐκαλεῖτο *πρώην Κρηνῖδες*, ὄνομα τῆς πόλεως Φιλίππων, ὃ δὲ Adam Wepner⁴ (1616 μ. Χ) *Philippis*, ὅπερ πάντως εἶναι μετάφρασις τοῦ ἐν *Φιλίπποις* (πρβλ. ἡ ἐν Φιλίπποις μάχη 42 π. Χ.). Κατὰ δὲ τὸν Riccaut⁵ (1665) καὶ αὐτοὶ οἱ Φιλίππουπολιταὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ἐπίστευον ὅτι ἡ πόλις των ἦσαν οἱ *Φίλιπποι*, διότι διηγοῦντο κατὰ παράδοσιν ὅτι ὁ ᾽Απόστολος Παῦλος ἐκήρυξε πολλὰκις τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν τῇ πόλει των καὶ ἔδειξαν μάλιστα αὐτῷ καὶ κατηρειπωμένον ναῖσκον, σταυροειδῶς πλίνθοις ἐκτισμένον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγένετο τὸ ἀποστολικὸν κήρυγμα, τ. ἔ. τὸν ἐπὶ βράχου ἀνατολικῶς τοῦ λόφου τῶν Σχοινοβατῶν παλαιὸν σταυ-

¹ Archiv. für slavische Phil. τόμ. XVI, ἔτ. 1894, σελ. 594—596.

² ᾽Α. ᾽Α δ α μ α ν τ ῖ ο υ, Γεωγραφικαὶ περιπέτειαι τοῦ ὀνόματος Θράκη, ἐν τοῖς Θρακικοῖς, τόμ. I, σελ. 390 κ.έξῃς.

³ ᾽Α ν ν η ς Κ ο μ ν η ν ἡ ς, ᾽Αλεξ. XVI, 8. ἔκδ. Βόννης.

⁴ A. W e p n e r n, Ein gantz new Reysebuch von Prag aus zu gen Constantinopel, ἔτ. 1622, Nürnberg.—Τὸ *Philippis* ἐκ τοῦ ἐν *Φιλίπποις* φαίνεται μοι εὐλογώτερον ἢ ἐκ τοῦ ἀνυπάρκτου *Φιλίππις* (=Φιλίππιος).

⁵ R i c c a u t, Histoire de l'état présent de l'empire Ottomann κλ. σελ. 711, traduction Briot, ἔτ. 1676, Cologne.

ροπηγιακὸν ναὸν τῆς Ζωοδόχου πηγῆς (ἁγίας Παρασκευῆς), τὸν ἀνοικοδομηθέντα ἐκ βάρθρων βραδύτερον τῷ 1835¹.

II

Ploudin ἢ Plovdin (Πλόουδιν ἢ Πλόβδιν).

1) Ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος ἤρξαντο οἱ Σλαῦοι νὰ ὀνομάζωσι τὴν Φιλιππούπολιν καὶ *Ploudin*. Ὁ Jirecek λέγει ὅτι εἰκοσάκις ἠρίθμησε τοῦτο τὸ ὄνομα κατὰ διαφόρους τύπους καὶ μετασχηματισμοὺς ἐν ἐγγράφοις τῆς ἐν Δαλματία πόλεως Ραγούσης καὶ ἐν Σερβικοῖς χρονικοῖς καὶ καὶ ὀδοπορικοῖς ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 1700². Ὡσαύτως καὶ ὁ Σέρβος ἱστορικός Μ. Κωνσταντίνοβιτς καλεῖ ἐν τῇ Τουρκικῇ του ἱστορίᾳ τὴν Φιλιππούπολιν *Ploudin*³. Τοῦτο τὸ καινοφανὲς τῆς πόλεως ὄνομα ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον ἐν ἐπιστολῇ τῶν πρὸς τὸν Σουλτᾶνον πεμφθέντων ὑπὸ τῆς πόλεως Ραγούσης ἀπεσταλμένων πρὸς συνομολόγησιν συνθήκης καὶ συμμαχίας τῇ 22ᾳ Ὀκτωβρίου τοῦ 1430, οἵτινες γράψαντες ἀποστέλλουσιν αὐτὴν εἰς Ραγοῦσαν ἐκ *Ploudin*, ὅπου ἔφθασαν τῇ 18ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός⁴.

Ὡσαύτως καὶ ὁ Γερμανὸς ὑπομνηματιστὴς τοῦ γεωγράφου Πτολεμαίου Κλαυδίου Γεράρδος κατὰ τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος σημειοῖ, κατὰ τὸν Γ. Τσουκαλᾶν, πρὸς τοῖς ἄλλοις τῆς πόλεως ὀνόμασι «καὶ τὴν ἐν ἀσθενείᾳ καὶ φθίσει ἐπωνυμίαν *Ploudin*»⁵. Ἐν ἐπιστολαῖς δὲ Ραγουσαίων φέρεται ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος ἰταλιστὶ *Ploudino* καὶ λατινιστὶ *Ploudinum*⁶. Μετασχηματισμοὶ δὲ τοῦ ὀνόματος ἀπαντῶσιν ἐν ὀδοπορικοῖς τοῦ 16ου αἰῶνος ποικίλοι, οἷον *Plaudin*, *Plaitnerfeld-Pleydtnerfeld* (παρὰ Kuripschitsch), *Plaudin* ὡσαύτως (παρὰ Brantschitsch) καὶ *Plodi* (παρὰ Dernschwam).

¹ Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, Ἡ ἱερά τῆς Φιλιππουπόλεως μητρόπολις, Ἁρχεῖον Θεαγικῶν λαογραφικῶν Θεσσαροῦ, τόμ. ΣΤ'. ἔτ. 1939—1940, σημείωσις ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἀρ. 38, σελ. 67—70 δηλ. ἐν τῷ πατριαρχικῷ καὶ συνοδικῷ σιγίλλῳ περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἀποσπωμένης ἀπὸ τῆς μητροπόλεως.

² J i r e c e k, Zum Namen Plovdin oder Plovdiv. Archiv für slavische Phil. τόμ. XVI, ἔτ. 1894, σελ. 596—600. Ὡσαύτως τ ο ῦ α ὕ τ ο ῦ καὶ ἐν τοῖς Urk. und Reisebeschreibungen, Gestu, ἔτ. 1895.

³ Ἐν τῷ περιοδικῷ Glasnik, I (18), σελ. 91 καὶ ἀλλαχοῦ.

⁴ J o r g a N., Notes et Extraits pour servir à l'histoire des croisades à XV siècle, Paris, ἔτ. 1899, τόμ. II, σελ. 281.

⁵ Γ. Τ σ ο υ κ α λ ᾶ, Ἱστοριογεωγραφικὴ περιγραφὴ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, Βιέννη, ἔτ. 1852, σελ. 56, σημ. ν'.

⁶ J i r e c e k - A r g y r o w, Ὀδοπορικὸν Βουλγαρίας, σελ. 134, σημ. 14.

Κατὰ δὲ τὸ 1614 μνημονεύεται ἡ Philípporoli-Plaudín κατὰ τὸν Jirecek τουρκιστὶ ὡς κώμη (Plaudín Kíoe) ¹. Παρὰ δὲ τῷ Σέρβῳ ποιητῇ Gundulitsch ἀπαντᾷ ὁ τύπος *Ploudinu* ², ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ὁ φθόγγος *u* (Plou) τρέπεται εἰς *v* (Plon). Οὕτω τὸ *Ploudín* γίνεται *Ploudin (u)* ³.

2) Ἐπειδὴ τὰ εἰς *in* λήγοντα Σλαβικὰ τοπωνύμια Ρωμαϊκῶν πόλεων προέρχονται συνήθως ἐκ προϋπαρχόντων σχηματισμῶν καταληγόντων εἰς (*o*)*na*, ὥσπερ ὁμολογεῖ καὶ ὁ Jirecek ⁴, οἷον *Nin* ἐκ τοῦ *Nona* ἐν Δαλματίᾳ, *Norin* ἐκ τοῦ *Narona*, *Jakin* ἐκ τοῦ *Ancona*, *Labin* ἐκ τοῦ *Albona* ἐν τῇ Ἰστορίᾳ, *Scradin* ἐκ τοῦ *Scardona*, *Solin* ἐκ τοῦ *Salona* ⁵, πρέπει κατ' ἀναλογίαν καὶ τὸ *Ploudín* νὰ προῆλθεν ἐκ τινος ὀνόματος λήγοντος εἰς (*o*)*na·ina*. Ὅθεν δὲν φαίνεται μοι ἀπίθανος ἡ γνώμη τοῦ Γ. Τσουκαλά, ἐτυμολογοῦντος τὸ *Ploudín* ἐκ τοῦ Πλωτινόπολις ⁶, ἐνισχυμένη καὶ ὑπὸ τῆς εἰδήσεως τοῦ περιηγητοῦ *Anville* ὅτι κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα ἡ πάλαι Πλωτινόπολις (δηλ. τὰ ἐρείπιά της) ἔφερε τὸ ὄνομα *Bludin*, ὅπερ εὐκόλως καὶ κανονικῶς κατὰ γλωσσικούς νόμους μετεπλάσθη ἐκ τοῦ *Ploudin*, ἤτοι *Ploudin Ploudin-Pludin-Bludin*.

Ἡ Πλωτινόπολις ⁷ συντομίας χάριν, ἐλέγετο ἀναμφιβόλως καὶ ἀπλῶς

¹ Αὐτόθι καὶ Jirecek, Handelsstrasse und Bergwerke von Serbien und Bosnien, σελ. 71, σημ.

² Gundulitsch, Osman, XIX.

³ Jirecek - Arghyrow, Ἐνθ. ἀνωτ. Ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Οὐνιάδου (Hunyady) πρὸς τὸν Βοσβόδαν τῆς Τρανσυλβανίας Nicolas Ujlaky ἀπὸ 8ης Νοεμβρίου τοῦ 1443 σημειομένη *Plo wlen (Jorga)*, Ἐνθ. ἀνωτ. τόμ. III, σελ. 142), ἀμφίβολον φαίνεται μοι, ἂν εἶναι ἡ *Ploudin* (Philípporolis), ὡς σημειῖ ὁ ἐκδότης. Διότι τότε ἡ Φιλιπούπολις κατεχομένη ὑπὸ τῶν Τούρκων εἶχε Τούρκον διοικητὴν, ὑποκείμενον τῷ μεγάλῳ τῆς Εὐρώπης στρατηγῷ, τῷ Ρουμ-ἐλί-Βεγλέρ-βέυ (Χαλκονδύλῃ, VIII, σελ. 438, ἔκδ. Βόννης). Ἐπομένως ὁ ἐν τῇ ἐπιστολῇ μεταξὺ τῶν ἐπισήμων συμμαχητῶν ἐν τινι πρὸς τοὺς Τούρκους μάχη μνημονευόμενος *Isaac regens Plo wlen* δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἦτο διοικητὴς τῆς Φιλιππουπόλεως, τῆς *Ploudin* δηλ., ἥτις ἐκαλεῖτο τουρκιστὶ *Filipre* ἢ *Filibbe*, ἀλλὰ πιθανῶς ἦτο ἄρχων τινὸς τῶν περὶ τὸν Δούναβιν φρουρίων καλουμένου *Plo wlen*. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Jorga φέρεται *regens Plowlen*, ὁ δὲ Jirecek γράφει (Ἐνθ. ἀνωτ.) *regens Plowdensis* καὶ οὕτω σχηματίζει ἐκ τοῦ *Ploudin* καὶ ἐθνικὸν ἐπίθετον *Plowdensis* (κατὰ Jorga ἔδει *Plo wlen sis*).

⁴ Jirecek - Arghyrow, Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 133.

⁵ Ὁμοιοτρόπως ἐσχηματίσθη καὶ τὸ *Odrin* ἐκ τοῦ *Edrine*-Ἀδριανή-Ἀδριανούπολις καὶ τὸ *Solin* ἐκ τοῦ *Saloni(ka)*-Θεσσαλονίκη.

⁶ Γ. Τσουκαλά, Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 55, σημ. μθ'.

⁷ Ἡ Πλωτινόπολις ἰδρύθη ἢ μάλλον συνφοκίσθη περιτειχισθεῖσα κατὰ τὸν δεύτερον μ. Χ. αἰῶνα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τραιανοῦ πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου του Αὐγούστης Πλωτίνης, ὅθεν καὶ ἡ προσωνομία αὐτῆς. Μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ

Πλωτίνη ἢ *P.olina*, ὡσπερ ἐλέχθη *Τραϊανῆ* ἢ *Trajana-Augusta* (Στάρα-Ζαγόρα) ἀντὶ *Τραϊανόπολις* (πρβλ. Μαρκιανόπολις).

Τὸ ὄνομα προῦφέρετο πάντως ὑπὸ τῶν κατακλυσάντων τὴν ὑπαιθρον πέριξ χώραν ἀπὸ τοῦ ἔκτου ἤδη μ. Χ. αἰῶνος Σλαῶν *Plótina-Plótin*, φυλατιομένου κατ' ἀρχαίς τοῦ μακροῦ χρόνου τοῦ φθόγγου *Pló* (όο, πλὼ-πλόο)· εἶτα δὲ σὺν τῷ χρόνῳ στενουμένου τοῦ δευτέρου *ο* εἰς *υ* μετὰ τὸ πρῶτον ἐπίτονον *ό* (όο=όυ) προῦφέρετο *Ploutin-Ploudin*. Ὡστε ἡ κλίμαξ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ὀνόματος εἶναι : *Πλωτίνη-Plótina-Plóotin Plóudin* καὶ *Plovdin*.

3) Ἄλλὰ πῶς τὸ ὄνομα τῆς Πλωτινοπόλεως (Πλωτίνης) ἀπεδόθη εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, τῆς μεταξὺ τῶν πόλεων ἀποστάσεως οὔσης μεγίστης; Τοῦτο δυνατὸν ἴσως νὰ ἐξηγηθῇ καθ' ἡμᾶς ἐκ τῆς ἱστορίας αὐτῶν τῶν πόλεων, συγκαταστραφεισῶν ποτε ἄρδην ὑπὸ τοῦ τσάρου τῶν Βλαχοβουλγάρων Καλογιάννου (1204). Μετὰ τὴν τελείαν καταστροφὴν τῆς Πλωτινοπόλεως καὶ μὴ ἀνάκτισιν πλέον αὐτῆς ἐξαφανισθεῖσης ἀπὸ τοῦ γεωγραφικοῦ χάριτος, ὥστε σήμερον καὶ ἡ θέσις αὐτῆς νὰ μὴ εἶναι δυ-

Πτολεμαίου Κλαυδίου (III, 11, 13) καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀνωτίνου Αὐγούστου (itiner. 322) Νομίματα αὐτῆς μέχρι τοῦδε ἀνευρέθησαν τῶν αὐτοκρατόρων Ἀνωτίνου, Μ. Αἰρηλίου, Φαυστίνης νεωτέρας καὶ Καρακάλλα. Παθοῦσα κατὰ τὰς εἰς Θράκην ἐπιδρομάς τῶν βαρβάρων ἀνεκτίσθη αὐτῆς καὶ ὄχυρώθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (Π ρ ο κ ο π ι ο υ, περὶ κτίσιμ. IV, 11) καὶ ἤκμασε μέχρι τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος οὔσα ἔδρα ἐπισκόπου (Ρ ἀ λ λ η - Π ο τ λ η, Σύνταγμα θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμ. V, σελ. 392). Κατεστράφη ἄρδην ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βλαχοβουλγάρων Καλογιάννου ἢ Ἰωαννίτσα (1204—05) συγγόνως μετὰ τῆς Τραϊανουπόλεως, Γαριποπόλεως, Ραιδεστοῦ, Πανίου, Ἡρακλείας, Φιλιππουπόλεως, Βατικουνίου καὶ ἄλλων τῆς Θράκης πόλεων καὶ ὄχυρῶν, ὧν οἱ κάτοικοι, ὅσοι ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς σφαγῆς, ἐξανδραποδισθέντες μετωκίσθησαν εἰς τὰς Παραδουναβίους τῆς Βουλγαρίας χώρας (Γ. Ἀ κ ρ ο π ο λ ί τ ο υ, χρον. § 13). Διὰ τῆς Πλωτινοπόλεως διήρχετο καὶ ἡ περιώνυμος στρατιωτικὴ Ρωμαϊκὴ ὁδὸς *via Egnatia*. Ἡ ἀκριβὴς τοποθεσία τῆς Πλωτινοπόλεως, τιθεμένης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἢ ἀριστερᾶς τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου ὄχθης ἀμφισβητεῖται. Κατὰ τὸν Forbiger ἔκειτο, ὑπὸ τῶν Τούρκων καλουμένων τῶν ἑρειπίων τῆς *Dsjsr-Erkené*, οὐ μακρὰν τῆς συμβολῆς τοῦ Ἐριγῶνος καὶ τοῦ Ἐβρου (*F o r b i g e r. Kurzer Abreiss der alten Geographie*, σελ. 475, Leipzig, ἔτ. 1850 καὶ Σ. Σ α κ κ ε λ α ρ ι ἄ δ ο υ, Πόλεις καὶ θέσμια Θράκης, Ἀθήναι, ἔτ. 1829, σελ. 76). Ἐξ ἀνευρεθέντος ἐσχάτως ἐνεπιγράφου βάρθρου ἀδριάντος εἰς τὸν αὐτοκράτορα Φίλιππον, στηθέντος ὑπὸ τῶν Πλωτινοπολιτῶν, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων ἀρχαιοτήτων καθορίζεται ἡ θέσις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Δρακοντίδου Χρ. οὐ μακρὰν τοῦ νῦν Διδυμοτείχου. (Ἴδε Δ ρ α κ ο ν τ ῖ δ ο υ Χ ρ., Ἁγία Πέτρα - Δημοτικά - Διδυμοτείχον - Πλωτινοπολις, ἐν τῇ ἔφ. Ἐβρος 29 Μαΐου 1937. Ὁσαύτως τοῦ α ὕ τ ο ὦ, Ἄνευ πόλεων μέχρι Τραϊανῶν ἢ περὶ τὸν Ἐβρον μεσόγειος Θράκη, ἔτ. 1937, σελ. 18. Ὁσαύτως Συμμειώματα περὶ τῆς Πλωτινοπόλεως καὶ Διδυμοτείχου ὑπὸ Κ. Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, Θρακικά τόμ. X. ἔτ. 1938, σελ. 407—414.)

νατὸν ἀκριβῶς νὰ ὀρισθῆ, οἱ Πλωτινοπολίται, ὡσπερ καὶ οἱ τῶν ἄλλων καταστραφειῶν τῆς Θράκης πόλεων κάτοικοι, μετηνέχθησαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ὅπου συμμετέγγκον καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τῶν ὀνομαζάντες δι' αὐτοῦ τὸν παρὰ τῷ Δουνάβει που νέον συνοικισμὸν τῶν τῆ διαταγῆ τοῦ Καλογιάννου : «τὴν λείαν ἀπάρας (ὁ Καλογιάννης) ἐκεῖθεν περὶ τὰς παραρροίας καθίζει τοῦ Ἰστρου ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἀνδραποδιζομένων κωμῶν καὶ πόλεων τὰς κλήσεις ἐπιθεῖς ταῖς οἰκήσεσιν»¹.

Οὐδαμῶς ἀπίθανον μετὰ τῶν Πλωτινοπολιτῶν νὰ συγκατάκησαν ἐν τῷ νέῳ τῶν παριστρώ συνοικισμῷ *Πλωτίνη-Plotina* (Plotin) καὶ τῶν περιωθέντων ἐκ τῆς γενικῆς σφαγῆς ὑπὸ τοῦ Καλογιάννου Φιλιππουπολιτῶν² οἱ ἀπαχθέντες ὡσαύτως αἰχμάλωτοι, ὥστε Πλωτινοπολίται τε καὶ Φιλιππουπολίται ἐγένοντο κάτοικοι πλεόν τῆς αὐτῆς νέας πόλεως, *νέοι Πλωτινοπολίται*. Οἱ περὶ τὸν νέον συνοικισμὸν περιοικοῦντες Σλαυοβούλγαροι ἐρχόμενοι εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς Ἑλληνας κατοίκους του, οἵτινες ἀναμφιβόλως δὲν ἐπαύοντο νοσταλγοῦντες τὰς πέραν τοῦ Αἴμου κατεστραμμένας πόλεις τῶν καὶ ἐγκωμιάζοντες αὐτὰς ἐπὶ τῇ ἄλλοτε εὐδαιμονίᾳ τῶν, οἱ μὲν Φιλιππουπολίται τὴν *Φιλιππούπολιν*, οἱ δὲ Πλωτινοπολίται τὴν *Πλωτινόπολιν* καὶ οἱ ἀπόγονοὶ τῶν ἕνεκα τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐπιμειξίας σὺν τῷ χρόνῳ *ἀμφοτέρας*, ὑπέλαβον ὡς γενέτειραν τῶν νέων *Πλωτινοπολιτῶν*, τ. ἔ. τῶν ἀπογόνων τῶν Πλωτινοπολιτῶν καὶ Φιλιππουπολιτῶν τὴν ἀνακτισθεῖσαν καὶ ἀκμάζουσαν αὐθις Φιλιππούπολιν, ἣν ἐγίνωσκον κυρίως ὡς πλησιεστέραν αὐτοῖς ὑπὸ τὸν Αἴμον καὶ ἀπέδωκαν εἰς αὐτὴν τὸ τοπωνύμιον τῆς νέας Πλωτίνης *Plotin - Ploudin*.

4) Ὁ Jirecek σημειοῖ³ ὅτι ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐν Σερβίᾳ πόλεως Πιρότ εὐδοκιμεῖ εἶδος σταφυλῆς, ὅπερ καλεῖται *ploudina*, ἀλλαχοῦ τοιροκιστὶ καλούμενον *ramit*⁴. Μήτοι θέλει διὰ τούτου νὰ δηλώσῃ ὅτι οἱ πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἴμου οἰκοῦντες Σλαῦοι ὠνόμασαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς σταφυλῆς *ploudina* τὴν Φιλιππούπολιν *Πλόβδιν* ἢ *Πλόουνδιν*, τ. ἔ. *Σταφυλόπολιν*, διότι αἱ παρ' αὐτῇ τῆς Ροδόπης ὑπάρχειαι ἦσαν ἀνέκαθεν καὶ εἶναι ἀμπελόφυτοι καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀμπέλοις ἠφιθόνοι μέχρις ἐσχάτων τὸ προμνημονευθὲν τῆς σταφυλῆς εἶδος ;

Ὁ Tomaschek ὅμως ἐτυμολογεῖ τὸ *Ploudin* ἐκ τοῦ Ἰορδανείου *Puldudena*⁵, ὅπερ παραδέχεται βραδύτερον καὶ ὁ Drinow⁶, ὁ δὲ Slaveicow

¹ Γ. Ἀκροπολίτου, Χρον. § 13.

² G. de Ville-Hardouin, La conquête de Constantinople, XCII

³ Jirecek-Argyrow, Ἐνθ' ἄν. 134, σημ.

⁴ Periód. Spissanie (=περιοδικὸν σύγγραμμα), τόμ. XVI, σελ. 165.

⁵ Oesterr. Gymnasialzeitschrift, ἔτ. 1878, σελ. 206.

⁶ Nauka, τόμ. II, ἔτ. 1882, σελ. 355 κέξῆς.

ἐκ τοῦ *Πουλπουδένη*¹ καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ *plotoroden* (εὐφορος-καρποφόρος) ἢ ἐκ τοῦ *poluden-pladne* (μεσημβρία) ἐρμηνεύοντες ἢ *εὐφορος* ἢ *μεσημβρινὴ πόλις*². Ἐκ τοῦ Pulprudena προφανῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ μετασχηματισθῇ γλωσσικῶς τὸ Ploudin, ὡς λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Jirecek³.

III

Pulprudena (Πουλπούδενα ἢ Πουλπουδένη)

1) Κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα ἀπαντᾷ τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ ἕτερον ὄνομα παρὰ τισιν Ἑθρωπαίους ὑπομνηματισταῖς ἀρχαίων Ἑλληνῶν συγγραφέων μνημιονεούτων τὴν πόλιν, τὸ *Pulprudena* (*Πουλπούδενα* ἢ *Πουλπουδένη*). Πρῶτοι, οἵτινες μεταγράφουσιν ἑλληνιστὶ τὸ ἐκφερόμενον λατινιστὶ τῆς πόλεως τοῦτο τὸ ὄνομα, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, εἶναι οἱ πρῶτοι ἱστοριογράφοι τῆς Φιλιππουπόλεως Κ. Οἰκονόμος ἱερεὺς (1819) καὶ Γ. Τσουκαλῆς (1852), ἀμφότεροι διατελέσαντες διευθυνταὶ τῆς Ἑλληνικῆς κεντρικῆς τῆς πόλεως σχολῆς. Οὗτοι εὗρον τὸ ὄνομα εἰς παλαιὰς ἐκδόσεις τοῦ Πτολεμαίου Κλαυδίου καὶ τοῦ Λουκιανοῦ, ἐναποκειμένας ἐν τῇ πλουσίᾳ τῆς σχολῆς βιβλιοθήκῃ⁴.

¹ Αὐτόθι, τόμ. III, σελ. 181.

² G i a u r o v, Otschet na plov. devitsch. gymnasia (=ἐπετηρὶς τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει γυμνασίου τῶν θηλέων), ἔτ. 1897—98.

³ J i r e c e k - A r g h y r o w, "Ἐνθ' ἀν. σελ. 133.

⁴ Ἡ τῆς Ἑλληνικῆς κεντρικῆς σχολῆς τῆς Φιλιππουπόλεως βιβλιοθήκη ἤρξατο, ὡς φαίνεται, καταριζομένη ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς σχολῆς. Τῷ 1794 Μαρτ. 28 κατὰ τὴν γενομένην καταγραφὴν ἠρίθμει τόμους 101 (Κῶδ. Κυριλ. II, σελ. 388). Τῇ 1 Ἰανουαρίου 1830 ὁ συνταχθεὶς κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν κατάλογος τῶν βιβλίων αὐτῆς εἶχε τόμους 421, ἐξ ὧν ἦσαν μεγάλου μεγέθους (in folio) 99 καὶ χειρόγραφοι 28, (ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 368—377. Ἴδε καὶ Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, Ἡ ἱερά τῆς Φιλιππουπόλεως μητρόπολις καὶ οἱ κώδικες αὐτῆς, Ἀρχεῖον Θρακ. λαογραφ. καὶ γλωσ. θησαυροῦ, τόμ. Ε', σελ. 1 καὶ 4). Τῷ 1837 ἐπλουτίσθη διὰ πλουσίας δωρεᾶς τῶν βιβλίων τοῦ σχολάρχου Σαράντη Ἀρχιγένους, μεταβάντος εἰς Παρίσιον· πρὸς σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς (Κῶδ. Κυριλ. II, σελ. 155.—Θρακικὰ Ἀθηνῶν, τόμ. Α'. ἔτ. 1928, σελ. 484, Σαρ. Ἀρχιγένης). Μετὰ τὴν ἐκβάθρων ἀνάγκαιον τῆς σχολῆς πυρποληθείσης κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τῆς πόλεως κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1846 ἡ βιβλιοθήκη, ἣτις ἔπαθεν, ἀνεσχηματίσθη διὰ μεγάλης δωρεᾶς βιβλίων τῆς κυρίας Μαυροκορδάτου φροντίδι τοῦ ἐν Μόσχᾳ Φιλιππουπολίτου Ἀντωνίου II. Κομζοπούλλου τοῦ φιλικοῦ καὶ ἕκτοτε ἐπιοικίζετο ὁλονὲν διὰ δωρεῶν φιλομούσων πολιτῶν ἢ δι' ἀγορᾶς βιβλίων. Ὁ ἐπισκεψάμενος τῷ 1868 τὴν σχολὴν Γάλλος ἀρχαιολόγος Dumont καλεῖ αὐτὴν λ α μ π ρ ὶ ν (D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges d'archéologie κτλ. Paris, σελ. 254). Κατὰ τὸν Ρωσοτουρκικόν

Οὕτως ὁ Κ. Οἰκονόμος ἀναγράφων τὸ χωρίον τοῦ Λουκιανοῦ ἐκ τοῦ διαλόγου «Δραπέται», ἐν ᾧ περιγράφεται ἡ λαμπρότης τῆς πόλεως καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ φράσιν «ἡ δὲ πόλις ἔργον Φιλίππου ἔκεινου» ὑποσημειοῖ τὸ σχόλιον τοῦ ὑπομνηματιστοῦ τοῦ Λουκιανοῦ Ἰακώβου Παλιμερίου : «Ὁ δὲ δύσκολον ἐννοῆσαι περὶ ὁποίας Φιλίππου πόλεως ὁ λόγος· ἢ ὅτι περὶ ἐκείνης, ἣτις καὶ *Τριμόντιον* ἐλέγετο πρότερον καὶ *Καλύβη* καὶ *Πουλπουδαίνη* καὶ *Ἐθμολπίας*, κειμένη πρὸς τὸν Ἐβρον ποταμὸν μεταξὺ Αἴμου καὶ Ροδόπης· διὰ τοῦτο ὠνόμασται Τριμόντιον, ὅτι τρία ὄρη ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν τειχῶν αὐτῆς περιέχονται»¹.

Ὁ δὲ Γ. Τσουκαλᾶς ἀντιγράφων τὸ αὐτὸ σχόλιον πληρέστερον ἐκ τοῦ πρωτοτύπου λατινιστὶ καὶ ἐρμηνεύων γράφει τὸ ὄνομα διὰ τοῦ ε καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ ι : «Ἰάκωβος ὁ Παλιμέριος λέγει : Non est difficile divi-

πόλεμον τοῦ 1877—78, μεταβληθείσης τῆς σχολῆς εἰς νοσοκομεῖον χάριν τῶν τραυματιῶν Τούρκων καὶ Ρώσων ἐπὶ τινα χρόνον, ἡ βιβλιοθήκη ἔπαθεν οὐδεμιᾶς προνοίας ληφθείσης περὶ αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων. Ἐπὶ τῆς γυμνασιαρχίας τοῦ Γ. Κωνσταντινίδου (1884—87) αἱ σπουδαιότεραι τῶν ἐκδόσεων αὐτῆς χειρογράφων καὶ ἐντύπων ἀπεστάλησαν δωρηθεῖσαι εἰς τὸ οἰκουμενικὸν παιδιαρχεῖον. Τῷ 1894 συνετάχθη νέος κατάλογος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ διορισθέντος βιβλιοθηκαρίου Κυριακοῦ Στεφανίδου Φιλίππουπολίτου, διδάκτορος τῶν μαθηματικῶν καὶ καθηγητοῦ ἐν τοῖς Ζαριφεῖοις διδασκαλείοις. Τῷ 1900 στεγασθέντος τοῦ Ἑλλ. γυμνασίου ἐν τῷ ἄνω ὀρόφῳ τῆς νεοκτίστου σχολῆς Γρηγ. Μαρασλή μετεκομίσθη ἀπὸ τοῦ μεγάρου τῆς Μητροπόλεως, ὅπου ἐφυλάσσετο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, καὶ ἐτοποθετήθη ἐν τῷ γυμνασιαρχεῖῳ. Ἠρτίθμει, ὡς ἐνθυμοῦμαι, ἅτε διατελέσας βιβλιοφύλαξ αὐτῆς κατὰ τὰ ἔτη 1902—03 μετὰ τὴν εἰς Ὀδησὸν ὡς καθηγητοῦ ἐγκατάστασιν τοῦ τέως πολυμαθοῦς καὶ πολυγλώσσου βιβλιοθηκαρίου της, περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας τόμων καὶ φυλλαδίων. Περιεῖχε παλαιὰς ἐκδόσεις ἐκκλησιαστικῶν πατέρων, τὰ ἔργα τοῦ Νικ. Θεοτόκη, Εὐγ. Βούλγαρη, Κ. Κούμα, Ἀνθ. Γαζή, Κ. Οἰκονόμου, Ν. Δούκα, Δ. Γαλανοῦ, Κομητᾶ, Δαυβάρεως, Σταγειρίτου, Γεωργιάδου Λευκίου, συμπάσας τὰς ἐκδόσεις τοῦ ἀθανάτου Ἀδ. Κοραῆ καὶ πᾶν σχεδόν, ὅπερ ἐξεδόθη ἑλληνιστὶ ἐν Βενετίᾳ, Βιέννῃ, Βουδαπέστῃ καὶ Πετροπόλει. κατὰ τὸν 18ον καὶ τὴν πρώτην πεντηκονταετίαν τοῦ 19ου αἰῶνος. Ὡσαύτως περιεῖχεν ἅπασαν τὴν σειρὰν τῆς στερεοτύπου ἐκδόσεως Teubner ἐν Λειψίᾳ τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων καὶ τὴν τῶν Βυζαντινῶν ἐκδόσεως Niebhuh ἐν Βόννῃ ἐξ ἀγορᾶς, ἅπασαν τὴν σειρὰν τῆς Μαρασλείου βιβλιοθήκης ἐκ δωρεᾶς τοῦ πρὸς ἐκδοσιν αὐτῆς χορηγοῦ, τοὺς κλασσικοὺς Γερμανοὺς συγγραφεῖς ἐκ δωρεᾶς τοῦ φιλομούσου Φιλίππουπολίτου Γ. Φιλίπποβιτς, κλασσικοὺς Γάλλους καὶ Ἰταλοὺς, περιηγήσεις, λεξικά, περιοδικά, ἐν οἷς ἡ τῆς Πανδώρας σειρὰ, καὶ ἄλλα. Κατεστράφη καὶ διηρπάγη δυστυχῶς μετὰ τῶν ἀρχείων καὶ τοῦ ἐργαστηρίου τῆς χημείας καὶ τῆς φυσικῆς πειραματικῆς τοῦ γυμνασίου (εἰς προίκισιν οὕτινος τελευταίως ἐδαπάνησεν ἡ κοινότης 10 χιλ. χρυσῶν φράγκων) ὑπὸ τοῦ μαινομένου Βουλγαρικῶ ὄχλου κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς σχολῆς ἐν τῷ ἀνθελληνικῷ κινήματι τοῦ 1906

¹ Κ. Οἰκονόμου, ἱερέως, Ἐχειρίδιον περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλίππουπόλεως, Βιέννη, ἔτ. 1814, σελ. 16, § 21.

pare, de qua urbe loquatur; nimirum de Philppopolí, quae et Trimon-
tium et antea Poneropolis et Pulprudena et Eumolprias, sita ad
Hebrum inter Haemum et Rhodopen, quae Trimontium vocata est
eo, quod tres montes suorum murorum ambita complectabatur»¹. Ὁ
αὐτὸς δὲ προσάγων καὶ δευτέραν περὶ τοῦ ὀνόματος μαρτυρίαν ἄλλου
ὑπομνηματιστοῦ γράφει: «Γεράρδος ὁ Γερμανός, ὑπομνηματιστὴς τοῦ
Πτολεμαίου Κλαυδίου, ἀκμάσας περὶ τὸ 1540 μ. Χ. εἰς τὸν δεύτερον χάρ-
την τῆς Θράκης, Εὐρώπης πίναξ Θ', ἐμπεριεχόμενον ἐν τῇ αὐτῇ ἐκδόσει
τῆς γεωγραφίας τοῦ Πτολεμαίου Κλαυδίου, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε καὶ
ὁ Μελέτιος Ἀθηνῶν, σημειοὶ τὴν θέσιν τῆς Φιλιππουπόλεως λατινιστί
οὕτω: Philppopolis, quae et Poneropolis, Eumolpiada, item Trimon-
tium atque Pulprudena: ἤτοι Φιλίππουπολις, ἣτις καὶ Πονηρόπολις,
Δουλούπολις, Εὐμολπιάς, ὁμοίως Τριμόντιον καὶ Π ο υ λ π ο υ δ ἔ ν η»².

2) Τῆς ἐτυμολογίας καὶ ἐριμηνείας τοῦ ὀνόματος ἐπελάβετο ὁ μα-
καρίτης διδάκτωρ τῆς φιλολογίας Εὐγένιος Χασιώτης, καθηγητῆς καὶ συν-
άδελφος ἡμῶν ἐν τοῖς Ζαριφείοις διδασκαλείοις³. Ἡ πόλις ἐλέγετο ἀνε-
καίθεν, ὡς ἀπαντᾷ παρὰ Πολυβίῳ, Λουκιανῷ καὶ τοῖς Βυζαντινοῖς αὐτοῖς
ἀπλῶς ἢ *Φιλίππου*, ἐξυπακουομένου τοῦ πόλις, ὥσπερ καὶ σήμερον εἰσέτι
λέγεται ἢ *Ἀδριανῷ* ἢ *Ἀδριανούπολις*. Πρὸς δὴλωσιν τῆς ἀπὸ τῆς πέριξ
χώρας πρὸς αὐτὴν κινήσεως ἐλέχθη *Φιλίππουδε* (πρβλ. Μεγαράδε, Ἀ-
θήναιαδε - Ἀθήναζε, Κορινθόδε, οἴκαδε κτλ.), ὅπερ πιθανῶς ὑπὸ τῶν
Θρακῶν καὶ βραδύτερον ὑπὸ τῶν κατακλυσάντων τὴν χώραν ἀλλογλώσ-
σων προῦφέρετο *Πιλίππουδε* (πρβλ. καὶ τὰ παρὰ τοῖς σταυροφόροις Phi-
nepopple-Pripnepole-Pinopple κτλ.). Τὸ *Πιλίππουδε* μετεβλήθη σὺν τῷ
χρόνῳ εἰς *Πούλπουδε*, ὅπερ οὐδεμίαν δυσχέρειαν γλωσσικὴν παρουσιάζει
καθ' ἣ διελάβομεν ἀνωτέρω ἐν τοῖς περὶ τοῦ *Πούλπου-δέβα* (Φιλίππου
δέβα) ρηθείσει⁴. Τὸ δὲ *Πούλπουδε* προσηυξήθη διὰ τοῦ προσσηματισμοῦ
να γενόμενον *Πουλπουδένα* (πρβλ. ἐμέ-να, ἐσέ-να). Οὕτω δὲ ἡ λέξις ἢ ἐπι-
ρηματικὴν σημασίαν ἔχουσα ἀρχικῶς (=εἰς τὴν Φιλίππου-πόλιν) ἐξελέ-
φθη καὶ ἤτο ἐν χρήσει ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, ἰσοδύναμος τῷ ἢ
Φιλίππου ἢ *Φιλίππουπολις*.

3) Ἡ γνώμη τοῦ Χασιώτου δὲν φαίνεται ἡμῖν πιθανή· προτιμότε-
ρον εἶναι τὸ Pulprudena νὰ θεωρηθῇ καθ' ἡμᾶς ὡς κακὴ ἀντιγραφὴ τοῦ
Ἰορδανείου *Pulprudena* ἐξ Ἑλληνικῆς αὐτοῦ μεταγραφῆς εἰς *Πουλπουδένα*

¹ Γ. Τ σ ο υ κ α λ ἄ, Ἐνθ' ἀν. σελ. 16 § 21.

² Ἀυτόθι, σελ. 24 § 31.

³ Χ (α σ ι ῳ τ ο υ Ε ὐ γ ε ν ῖ ο υ), Πλόβδηφ ἢ Φιλίππουπολις, ἐφημ. Φιλί-
πούπολις, ἔτ. 1899, ἀρ. 2559 κέξῆς.

⁴ Ἴδε ἀνωτέρω, I § 2.

ἀντὶ *Πουλπουδέβα*, ὡς γράφεται συνήθως τὸ ἀπλοῦν δευτέρον τῆς λέξεως συνθετικὸν *δέβα*. Ἐξελήφθη δηλαδή τὸ μικρὸν *υ*-ὑψίλον (δεύα) ὡς *ν* ἐνεκα τῆς ὁμοιότητος τῶν δύο γραμμάτων *υ-ν* ὑπὸ τῶν ἀντιγραφῶν καὶ ἀνεγνώσθη τὸ *Πούλπου-δεύα* ὡς *Πούλπου-δένα*, ὅπερ εἶτα μετεγράφη λατινιστὶ *Pulprudena*, ὅθεν πάλιν τὸ Ἑλληνικὸν *Πουλπουδένη*. Αὕτη δὲ ἡ εἰκασία ἡμῶν ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τοῖς μνημονευομένοις διαφόροις τῆς πόλεως ὀνόμασιν ὑπὸ τῶν προειρημένων ὑπομνηματιστῶν, οἵτινες παρέλαβον ἀναγνόντες αὐτὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι, δὲν ἀναφέρεται τὸ τοῦ Ἰορδάνου *Πούλπου-δέβα*, ὅπερ ἀριδιήλως σημαίνει ὅτι ἀντικατεστήθη διὰ τοῦ *Πούλπου-δένα*.

Ἐνδέχεται ὅμως τὸ *Πούλπου-δένα* ἢ *Πουλπούδενα* νὰ προῆλθεν ἐκ Σλαβικοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ Ἰορδανείου *Pulprudena*, ὄντος ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς Θραξίν ἀντὶ τοῦ *Φιλιππόπολις*. Ἀκούοντες δηλ. οἱ Σλαῦοι τὸ ὄνομα *Pulprudena* καὶ μὴ γινώσκοντες τὴν σημασίαν τῆς λέξεως *dena*, ἄτε πρὸ πολλοῦ καταστάσης ἀκαταλήπτου (πρβλ. καὶ τὸ ἐξ ἐπιγραφῆς τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων «Θεῶ Δαβατοπέω»¹, ἐν ᾧ προφανῶς ἐν τῇ λέξει *Δαβάτοπος* ἡ λέξις *τόπος* ἐν τῷ δευτέρῳ συνθετικῷ ἐρμηνεύει διὰ παραθέσεως τὴν ἀκατάληπτον πλέον καταστᾶσαν λέξιν *dava-dena*, προσέδωκαν αὐτῷ τὴν *πιρ* ἀντοῖς τοπικὴν κατάληξιν *en* (*ena-eno*), ὅπως ἐκσλαβίσωσιν καὶ οὕτω μετεσχημάτισαν εἰς *Pulprudenen* καὶ κατὰ συγκοπὴν *Pulpruden* ἐξυπακουομένου τοῦ *grad* (=πόλις) ἀρσενικοῦ γένους, ἤτοι *Pulpruden-grad*, ἐξ οὗ προῆλθε τὸ ὑπὸ Λατινικὸν τύπον *Pulprudena-urbs*.

Ἀνάλογα τούτου εἶναι τὰ περὶ τὴν Φιλιππούπολιν ἀπαντῶντα ὑπὸ Ἑλληνικὸν τύπον Σλαβικὰ τοπωνύμια εἰς *-ενα* (θηλυκοῦ γένους ἢ οὐδέτερου κατὰ πληθ. ἀριθμ.) : *Τσέπενα τὰ*² ἐκ τοῦ *τσέπεν* (*τσέπ*=περίφραγμα, *τάφρος*, *ὀχύρωμα*)=*τὰ Ὀχυρά, Βέτρνενα* ἢ *τὰ*³ ἐκ τοῦ *βέτρνε* (*βέτρ*=ἄνεμος, *ἀήρ*)=*τόπος ἀνεμόεις, Τσέρβενα* ἢ *τὰ*⁴ ἐκ τοῦ *τσέρβεν* (=ἔρυσθρός)=*Ἐρυνθραῖ-Ἐρυνθροχώριον, Βοδενὰ τὰ* ἢ *Βόδενα* ἢ⁵ ἐκ τοῦ *βόδεν* (*βοδά*=ὑδωρ)=*τόπος ὑδροχαρῆς, Αἰγαί, Κούκλενα* ἢ⁶ ἐκ τοῦ *Κούκλεν*

¹ S b o r n i k (=Συλλογή), Σοφία, τόμ. XVIII, σελ. 766, ἀρ. 66.

² Κ. Οἰκονόμου, Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 42 § 25. Εἶναι ἑπτὰ κῶμαι. Ἐπὶ τῶν ἐσχάτων Βυζαντιακῶν χρόνων τὸ ὀχυρὸν ἐκαλεῖτο *Τζεπαινα* καὶ ἦτο λίαν δυσπρόβλητον· ἐκ τούτου ἡ ἐπὶ τῆς Ῥοδόπης αὐτόθι ἐπαρχία προσωνομάζετο *Στενιμάχου καὶ Τζεπαίνης*. Ἴδε Γ. Ἀκροπολίτου §§ 51.57. Ἐφραῖμο ν ο ν α χ ο ῦ, I. Δούκας Βατάτσης, 896⁴ καὶ 898². Κ α ν τ α κ ο υ ζ η ν ο ῦ, Ἰστορ. III, 66. I, 27. 37 καὶ ἀλλαχοῦ.

³ Κ. Οἰκονόμου, Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 41 § λδ'.

⁴ Αὐτόθι, σελ. 56 § νζ'.

⁵ Αὐτόθι, σελ. 49 § ν'.

⁶ Αὐτόθι, σελ. 49 § μθ'.

(ὄπερ ἐκ τοῦ κόκκα-κόκκαλα)=τόπος πλήρης κοκκάλων. Πλεῖστα δὲ εἰς -ενα θηλυκοῦ γένους τοπωνύμια, πάντα Σλαυικῆς προελεύσεως, ὑπάρχουσι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κυρίως Ἑλλάδι, ἄπερ ὑπὸ Ἑλληνικὸν τύπον γράφονται διὰ τοῦ *αι* κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰς -αινα θηλυκῶν, λείψανα τῆς Σλαυικῆς κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐπιδρομῆς ¹.

¹ Μνεμονεύω τούτων πρόχειρά μοι τινά :

Βέρεβνα ἤ, ἐκ τοῦ βέρεμπεν=ιτεώδης (ἐκ τοῦ βερμπά=ιτέα)=Ἰτέαι, Ἰτεών.

Βρέστενα ἤ, ἐκ τοῦ βρέστεν=ώρατος (ἐκ τοῦ βρέστ=ώρα, ἡλικία)=Ἔραϊον, Παρθέριον ἤ

» » ἐκ τοῦ μπρέστεν=ὁ τῆς σημύδης (ἐκ τοῦ μπρέστ=σημύδα)=Σημυδότοπος.

Κρέστενα ἤ, ἐκ τοῦ Κρέστεν=σταυρικὸς (ἐκ τοῦ κρέστ=σταυρός)=Σταυροχώριον, Σταυρός.

Γάρδενα ἤ, ἐκ τοῦ ὄγράρδεν=περιβεβλημένος (ἐκ τοῦ ὄγράρδα=περίβολος)=Περιβόλια.

Κάπρενα ἤ, ἐκ τοῦ κάπρεν=ὁ καππάριδος; μεστός (ἐκ τοῦ καπάριν=κάππαρις)=Κάππαρις.

Γρέβενα ἤ, ἐκ τοῦ γρέβεν=κτενώδης (ἐκ τοῦ γρέβεν=κτένιον)=Κτενία ἤ

» » ἐκ τοῦ γέρμπεν κατὰ μεταγραμματισμὸν=ραχώδης (ἐκ τοῦ γρέμπ=ράχης)=Ράχης.

Κόπρενα ἤ, ἐκ τοῦ κοπρίβεν=κνιδώδης (ἐκ τοῦ κοπρίβα=ἀκαλήφη κνίδη)--Ἄκαληφών ἤ Κνιδότοπος ἤ

ἐκ τοῦ κοπρίβεν=μετάξιος (ἐκ τοῦ κοπρίνα=μέταξα)=Μεταξότοπος, Μεταξώριον.

Ἄλωνίστενα ἤ, ἐκ τοῦ ἄλώνιον πρῶτον ἐλέχθη μετὰ τῆς τοπικῆς περικεικῆς καταλήξεως *ischte* Ἄλωνίσchte (πρβλ. Παναγιούρσichte' κομόπολις ἐπὶ τοῦ Αἴμου, Γκρόμπσichte=νεκροταφεῖον, σφετίλσichte=ἱερὸν—ναός, Ὀμπόρσichte=τόπος συναθροίσεως κτλ.), ἐξ οὗ ἄλωνίστεν=ἄλωνιστικὸς,=Ἄλώνιον,

Τσίτσενα ἤ, ἐκ τοῦ τσίτσεν=ἀκανθώδης (ἐκ τοῦ τσίτσα πληθ.=ἀκανθώδης θάμνος)=Θάμνοι—Ἄκανθαί.

Δρίτσενα ἤ, ἐξελληνισθὲν εἰς Ἄνδρίτσαινα ἐκ τοῦ Ἄνδρίτσος (δηλ. ἐξ ὀνόματος γυναικὸς φερούσης τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου της, ὡς συνήθως, πρβλ. Δημήτραινα, Κώσταινα, Γιάνναινα, Νικόλαινα κτλ.) ἐκ τοῦ δρίφτσεν=θαμνώδης (ἐκ τοῦ δρίφτσεν=δενδρῦλλον, θάμνος)=θάμνος, θάμνω.

Καρίτενα ἤ, ἐκ τοῦ καρίτεν=ἀμαξώδης (ἐκ τοῦ καρέτα=ἄμαξα)=Ἄμαξαι, Ἄμαξότοπος. Ὁ κ. Γεωργακάς κατὰ τὸ Ἄνδρίτσαινα ἐτυμολογεῖ καὶ τὸ Καρίταίνα δηλαδὴ ὑπολαμβάνει καὶ τοῦτο ὡς ὄνομα γυναικὸς Χαρίτουτινὸς—Χαρίταίνα. Ἄλλ' οὔτε Σλαῦος οὔτε Ἑλληγ, νομίζω, εἶπέ ποτε Καρίτων—Καρίτος —Καριτίνη τὰ Χαρίτων—Χαρίτος—Χαρι-

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἐπιθετικὴ ἐν τῇ Σλαβοβουλγαρικῇ γλώσσῃ κατάληξις ep-ena-epo σημαίνει κυρίως ἰδιότητα ἢ ὕλην ἢ χρῶμα, ἐξ ὧν σημασιῶν προῆλθεν ἡ τοπικὴ. Τὰ δὲ σχηματιζόμενα δι' αὐτῆς τοπωνύμια εἶναι συνήθως ἀρσενικοῦ γένους λήγοντα εἰς ep ὑπονοουμένης τῆς λέξεως grad (πόλις) ἢ kǝpost (ὄχυρόν), σπανίως δὲ οὐδετέρου γένους λήγοντος εἰς epo ὑπονοουμένης τῆς λέξεως celo (κώμη)¹.

Χάριν δὲ τῆς ἱστορίας εἰρησθῶ ὅτι ὁ Βούλγαρος Στεφ. Ζαχάριεφ ὑποστηρίζει ὅτι τὸ *Πουλπουδένη* μετεπλάσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ ἀρχαιοτάτου Θρακοσλαβικοῦ (!) ὀνόματος *plüdüin-plövdin*².

IV

Plövdin (Πλόβδηφ)

1) Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος ἐπλάσθη καὶ τὸ νεώτατον τῆς Φιλιππουπόλεως ὄνομα *Plövdin*, ὅπερ ἐπιβλήθην ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας διὰ τοῦ σχολείου καὶ τοῦ κράτους εἶναι σήμερον τὸ μόνον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Βουλγάροις. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1938 ἤρξατο καθιερούμενον καὶ εἰς τὴν διεθνῆ ἀλληλογραφίαν οὐδεμιᾶς ἐπιστολῆς γινομένης δεκτῆς ἔξωθεν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Philippopolis*³. Ὁ Γ. Τσουκαλάς λέγει περὶ τούτου : «Τινὲς ἐβουλήθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν (1852) νὰ ἐπιβαρύνωσιν αὐτὴν ἀφυῶς καὶ μὲ ἕτερον ὄνομα καλέσαντες αὐτὴν *Πλόουδιν* καὶ ἐπὶ τὸ τεχνικώτερον γλώσσης ἀκατεργάστου *Πλόβδηφ*»⁴. Ὁ ἱερεὺς Κ. Οἰκονόμος, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ὁποίου φυλετικαὶ ἔριδες δὲν ὑπῆρχον μεταξὺ Γραικῶν καὶ Βουλγάρων, ζώντων, ἐν οἷς τόποις συνῶκουν, ἐν ἀγαστῇ ὁμονοίᾳ καὶ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ ὑπὸ τὴν αἰγίδα

τίνη, οὐδὲ τὸ χάρις — κάρις. Ἄλλως τε τοπωνυμικοὶ σχηματισμοὶ τοιοῦτοι δὲν ἀπαντῶσι καὶ «μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ».

¹ Μνημονεύω τοπωνυμιά τινα εἰς ep ἐκ τῶν ἐν χρήσει νῦν ἐν Βουλγαρίᾳ : Ἀβρεν, Μπέντεν, Γκέρεν, Γκῆρεν, Ζέμεν, Κορίτεν, Κόστεν, Κότσην, Λόζεν, Μέβδεν, Πλέβεν, Σοῦμεν, Πρέβρεν, Σλίβεν, Στίκλεν, Τέπλεν, Βίζεν κτλ. Εἶναι κωμῶν, ὄχυρῶν, ὀρέων καὶ πόλεων.

² Z a c h a r i e w S t., Geogr.-istorico opissanie na Tatar-pazardjiskata káasy (ἱστοριογεωγραφικὴ περιγραφή τῆς περιφερείας Τατάρ-Παζαρτζικίου), Βέννη, ἔτ. 1870, σελ. 11.

³ Πᾶσαι αἱ φέρουσαι ἐπιστολαὶ τὴν ἐπιγραφὴν *Philippopolis* ἄνευ προηγουμένης τινὸς ἀνακοινώσεως διὰ τοῦ τύπου ἐπισήμως ἐπιστρέφονται εἰς τὴν ἐξ ἧς προέρχονται χώραν, αἵτε πόλεως ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο μὴ ὑπαρχούσης ἐν Βουλγαρίᾳ.

⁴ Γ. Τ σ ο υ κ α λ ᾱ, Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 16, σημ. 15'. ἔτ. 1852.

τοῦ ὀρθοδόξου πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως κεκτημένου τὰς γνωστὰς προνομίας ὑπὸ τὸν ἐπαχθῆ τῶν Τούρκων ζυγόν, ἀγνοεῖ ὅλως τῷ 1819 τὸ ὄνομα *Πλόβδηφ*, εἰ καὶ μνημονεῖ τὸ *Πουλπουδαίνη*.

Οἱ Ἕλληνες Φιλιππουπολιταὶ ἀπέδιδον τὴν πλείσιν τοῦ ὀνόματος τούτου εἰς τοὺς περὶ τὸν λόγιον καὶ ἔθναπόστολον ἐξ Ἀβραδάλων (Κοπριφτίτσης) Βούλγαρον Νάιδεν Γέρωφ, τὸν πρῶτον διευθυντὴν καὶ διδάσκαλον τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει νεοπαγοῦς κεντρικοῦ Βουλγαρικοῦ σχολείου, οἵτινες ἐλάξουσιν αὐτὸ κατὰ Σλαυικὸν τύπον μεταβαλόντες τὸ προῦπάροξεν *Πλόουδιν*¹ τοῦτο δὲ ἐποίησαν, ὅπως προσδώσωσιν ἔθνηκὴν Βουλγαρικὴν χροιάν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πόλιν, ἣν ἐξέλεξαν ὡς κέντρον τῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τῶν χειραφετήσεως καὶ τῆς ἔθνηκῆς τῶν ἀναγεννήσεως ἐνεργειῶν.

«Οὗτοι βουληθέντες, ἵνα τοῦτο τὸ ἐκπνεῦσαν ὑπὸ τῆς φθίσεως ὄνομα προσαρμόσωσι καὶ εἰς τὴν ἕνεκα τῆς ἀρχαιότητός της βεβαρημένην οὔσαν ὑπ' ὀνομάτων Φιλιππουπόλιν, ἐπεξεργασάμενοι τοῦτο ὅλαις φιλολογικαῖς αὐτῶν δυνάμεσιν ἐπὶ τὸ κανονικώτερον κατ' αὐτοὺς μετέφερον καὶ τοῦτο ἐποίησαν, ἵνα πέπλον ῥίψαντες εἰς τὸ Πλόουδιν ἕνεκα τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ ἐκπνεύσεως τοῦ σκοποῦ ἐπιτύχωσι καὶ εἰς τὴν Φιλιππουπόλιν ἀρχαίαν κατ' αὐτοὺς Βουλγαρικὴν ὀνομασίαν προσαρμόσωσιν ὅθεν τὸ *Πλόουδιν* εἰς *Πλόβδηφ* ἐτεκτόνευσαν»². Περὶ δὲ τῆς κατὰ τοὺς ὀνοματοθέτας προελεύσεως τοῦ ὀνόματος ὁ αὐτὸς Ἰσουκαλάς λέγει : «Γολμῆσας τις εἶπε τοῦτο καὶ ἔγραψε βουλγαριστί. Ἐρωτηθέντες δὲ τινες πόθεν τοῦτο ἔλαβον, οἱ μὲν εἶπον ὅτι οὕτω καλεῖ αὐτὴν βουλγαριστί ὁ γεωγράφος Πτολεμαῖος (!), οἱ δὲ, ἔπειδὴ πάντες οἱ τοῦτο ἀκούσαντες ἐγέλασαν, εἶπον ὅτι οὕτω καλοῦσιν αὐτὴν οἱ χωρικοὶ Βούλγαροι, ὧν ἡ μαγυρία ἀξιόπιστος»³.

Ὁ δὲ Grinow κατὰ τὸν Jirecek⁴, ἀμφιβάλλοντα δικαίως περὶ τῶν λεγομένων του, λέγει ὅτι τὸ *Πλόβδηφ* μνημονεῖται πού τῷ 1636. Ἀναμφιβόλως ὅμως πρόκειται περὶ τοῦ *Πλόβδιν* ἢ *Πλόουδιν*, περὶ ὧν προερεθήθη, καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ *Πλόβδηφ*. Οὐχ' ἦττον ἀστίχρικτος φαίνεται μοι καὶ ἡ διίσχυσις τοῦ καθηγητοῦ μεσαιωνολόγου Ἰορδάνου Ἰβανῶφ

¹ Ἴδε ἀνωτέρω II καὶ Γ. Τ σ ο υ κ α λ ᾶ, Ἡ Σλαυοβουλγαρικὴ συμμορία, σελ. 27, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔτ. 1859.

² Γ. Τ σ ο υ κ α λ ᾶ, Ἱστορ. περιγραφὴ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, σελ. 56, σημ. ν'.

³ Αὐτόθι, σελ. 54, σημ. μη'.

⁴ J i r e c e k, Das Fürstertum Bulgarien, Wien, ἔτ. 1891, σελ. 385. καὶ J i r e c e k - A r g h y r o w, Ὀδοιπορικὸν Βουλγαρίας, βουλγαριστί, σελ. 133, σημ. 14, ἔτ. 1899.

περὶ τῆς παλαιόθεν συνυπάρξεως παρὰ τοῖς Βουλγάροις τοῦ *Πλόβδηφ* παραλλήλως τοῦλάχιστον τῷ *Πλόβδιν* βασιζομένη ἐπὶ δύο παρασημειωμάτων, ἅπερ αὐτὸς ἀνέγνω, τὸ μὲν ἐπὶ τετραεναγγελίου ἀπὸ τοῦ 1560 τῆς ἐν Ἀθῶν Ρωσικῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παύλου, σημειωθὲν τῷ 7113 (=1605) ὑπὸ τοῦ ἐκ Πλοβδίν λίαν ἁμαρτωλοῦ ἱερέως Ἡλία, ἡγουμενεύοντος τῆς μονῆς τοῦ ὁσιωτάτου Ἡσαΐου, τὸ δὲ ἐπὶ ὄρολογίου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1643 τῆς μονῆς Χελανδαρίου, ἐν ᾧ δις μνημονεύεται τὸ ἐκ τοῦ Πλοβδίν τοπικὸν ἐπίθετον *Plovdinski* ¹.

Ἡ τοῦ μακαρίτου καθηγητοῦ ὡς ἀληθοῦς ἐπιστήμονος ἀξιοπιστία ἀναμφιβόλως εἶναι ἀναμφισβήτητος, ἀλλὰ προκειμένου περὶ τοιούτων παρασημειωμάτων ἐν τῇ ᾧ ἢ ἐν τοῖς διαστίχοις παλαιότερων χειρογράφων δὲν δυνάμεθα ἀείποτε ἀσφαλῶς εἰς αὐτὰ νὰ πιστευώμεν, διότι ἐνδέχεται νὰ παρασημειῶνται ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις μετὰ παλαιότερας χρονολογίας ὑπὸ ἐνδιαφερομένων ἀνιγνωστών. Ἱστορικαὶ ὑποβολαὶ καὶ πλαστογραφίαι ἐξ ἔθνικῆς φιλοτιμίας δὲν σπανίζουσι παρὰ τισι τῶν συγχρόνων Βουλγάρων. Πείραν τούτου ἔλαβεν αὐτὸς ὁ καθηγητὴς ἐξελέγξας τὴν ὑποβολιμαίαν ἐπιγραφὴν τὴν εὑρεθεῖσαν δῆθεν ἐντὸς τοῦ ἀποκαλυφθέντος τῷ 1905 τάφου τοῦ ὁσίου ἐν Τυρνάβῳ Βουλγάρου πατριάρχου Εὐθύμιου ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ τῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῆς τῆς Πετριτσονιτίσης (Βατοκόβου) ². Διατὶ νὰ μὴ διαπιστωθῇ ὁμοιότροπως ὅτι καὶ τὸ ὄνομα Πλοβδίν, περὶ οὗ τοσοῦτος πάταγος ἐγένετο, εἶναι μεσαιωνικὸν Σλαυικόν;

2) Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς διίσχυρίσεως ἡμῶν ὅτι πρὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος τὸ ὄνομα *Πλόβδηφ* δὲν ὑφίστατο παρὰ τοῖς Βουλγάροις, ἐπαγόμεθα γραπτὰς μαρτυρίας αὐτῶν τούτων τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἤδη τοῦ αἰῶνος.

Ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ προσηλυτισμοῦ τῆς καθολικῆς ἐν Φιλιππουπόλει προπαγάνδας (*liber confirmatorum* 1803—1812 ἔτ.) φέρεται: «Georgius Tuno, sacerdos vicarius apostolicus, confirmavi sequentes... Philippopolis, 13 Jul. 1803». Ἐν δὲ τῷ βιβλίῳ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῆς αὐτῆς

¹ J o r d I v a n o w, Bŭlgarski starini iz Makedonia (=Βουλγαρικαὶ ἀνά τὴν Μακεδονίαν ἀρχαιότητες).

² Ἐν τῇ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας ὑποβληθείσῃ μακρᾷ ἐκθέσει ὑπὸ τῆς ἀποσταλείσης πρὸς ἐξέλεξιν τοῦ τε τάφου καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἐπιτροπείας καὶ ἀπαρτισθείσης ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολόγου Φίλωφ καὶ τοῦ μεσαιωνοδίφου Ἰβανῶφ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀνεκινώθη: «Ce qui concerne le tombeau decouvert en 1905 et attribué au dernier Patriarche de Tirnovo Euthymios, nos fouilles et recherches ont donné un résultat négatif. L'inscription slave, qui était trouvé dans le tombeau en 1905 par sa paléographie ne peut remonter aucunement au moyen âge; c'est

προπαγάνδας φέρεται τὸ Τουρκικὸν τῆς πόλεως ὄνομα *Filibe*¹.

Ἐν ἐπιστολῇ γραφείῳ βουλγαριστῶ ἐν Φιλιππουπόλει ὑπὸ τῶν προϋχόντων ἐν αὐτῇ Βουλγάρων Στογιάν Τζορμπατζῆ καὶ Στογιάν Θεοδώροβιτς Τσιαλόγλου πρὸς τὸν ἡγουμένον τῆς ἐν Ρήλα μονῆς κύριον Ἀγάπιον τῇ 12 Ἰανουαρίου τοῦ 1832, ἐν μὲν τῷ κεμένῳ ἡ πόλις ὀνομάζεται δις *Filibé*, ἐν δὲ τῷ τόπῳ τῆς χρονολογίας φέρεται *Filipporol*².

Ἐν ἐπιγραφῇ ἀπὸ 19 Ἰουνίου 1834 γεγραμμένη ἐν τῷ ξενῶνι τῆς Βουλγαρικῆς μονῆς Ρήλας ἡ ἐπαρχία Φιλιππουπόλεως καλεῖται *Filibi-liskia eparchia*³ καὶ οὐχὶ *Plovdivskia*.

Ἐν ἐπιστολαῖς τοῦ Ζαχαρίου Χρήστου ζωγράφου (ἀγιογράφου) ἐκ Φιλιππουπόλεως πρὸς τὸν Νεόφυτον διδάσκαλον ἐν Γαβρόβῳ τῷ 1836 Ἰουλίου 1 (ἀρ. 11), Μαΐου 10 (ἀρ. 13), Δεκεμβρίου 22 (ἀρ. 16), Μαΐου 31 (ἀρ. 21), Ἰουλίου 9 (ἀρ. 22), Μαΐου 23 (ἀρ. 27), Νοεμβρίου 21 (ἀρ. 29), Ἰουνίου 14 (ἀρ. 30), Αὐγούστου 23 (ἀρ. 31), Ὀκτωβρίου 1 (ἀρ. 32), ἐν τῷ τόπῳ τῆς χρονολογίας κάτωθι φέρεται πανταχοῦ τὸ Τουρκικὸν τῆς πόλεως ὄνομα *Filibé*⁴.

Ἐν ἐπιστολαῖς ἐκ Φιλιππουπόλεως τῷ 1837 τοῦ Χρήστου Ν. Κύρογλου πρὸς τὸν διδάσκαλον κύριον Νεόφυτον εἰς Κοπρίφτισαν Δεκεμβρίου 2 (ἀρ. 2) καὶ Ζαχαρίου Χ. Ζωγράφου πρὸς τὸν ἱερομόναχον καὶ διδάσκαλον Νεόφυτον εἰς Γάβροβον Ἰανουαρίου 14 (ἀρ. 3), Φεβρουαρίου 1 (ἀρ. 4), Μαρτίου 10 (ἀρ. 5), ἐν τῷ τόπῳ τῆς χρονολογίας κάτωθι φέρεται τὸ ὄνομα τῆς πόλεως *Filibé*⁵.

Ἐν ἐπιστολαῖς ἐκ Φιλιππουπόλεως τοῦ Βούλκου Τοντῶριτς πρὸς Νεόφυτον διδάσκαλον εἰς Κοπρίφτισαν τῷ 1839, Φεβρουαρίου 11 (ἀρ. 2), καὶ τοῦ Ζαχαρίου Χ. Ζωγράφου πρὸς τὸν αὐτὸν τῷ 1838 Δεκεμβρίου 26 (ἀρ. 3), ἐν τῷ τόπῳ τῆς χρονολογίας φέρεται τὸ ὄνομα *Filibé*, ἐν ἐπι-

une fabrication récente, acte de patriotisme fervent. D'ailleurs l'un des mystificateurs a avoué déjà sa faute». "Ide Bulletin de la société archéol. Bulg. Sophia. τόμ. II, ἔτ. 1911, σελ. 230.—Ἔσαστως : Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, Ὁ Στενίμαχος, σελ. 33, ἔτ. 1929 καὶ περὶ Κουκλένης καὶ τῆς φερωνόμου αὐτῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῆς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ λαογρ. καὶ γλωσσ. θρησκ. θησαυροῦ, τόμ. Β'. ἔτ. 1935 36, σελ. 37 § 16.

¹ M i l e t i t s c h, Naschite Pavlikiani (=οἱ ἡμέτεροι Παυλικιᾶνοι), Sbornik, τόμ. XIX, σελ. 315.

² Sbornik, τόμ. III, ἔτ. 1890, σελ. 398 ἐν τοῖς Materiali za istoriata na bulg. vizrazdane (=ὅλη διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Βουλγαρικῆς ἀναγεννήσεως).

³ J i r e e k, Βουλγαρικὸν ἡμερολόγιον ἔτους 1880, βουλγαριστῶ ἐν τῇ ἐφημ. Σοφίας Μί ρ, 20 Νοεμβρ. 1938, ἐπιφυλ. 75.

⁴ Sbornik, τόμ. IV, ἔτ. 1891, σελ. 621—641 ἐν τοῖς Materiali κτλ.

⁵ Αὐτόθι, τόμ. VII, σελ. 506 καὶ ἐξῆς.

στολή δὲ τοῦ Ἑλλά Π. Ζ. πρὸς τὸν αὐτὸν τῷ 1839, Ἰουλίου 16 (ἀρ. 8) τὸ ὄνομα *Filipropól*¹.

Ὁ Κωνσταντῖνος Γ. Φωτεινῶφ² ἐν ἔτει 1843 ὀνομάζει ἐν τῇ γεωγραφίᾳ του τὴν Φιλιπούπολιν, εἰς ἣν ἀφιεροῖ δύο ὅλας σελίδας καὶ ἥς τοὺς κατοίκους ὑπολαμβάνει Βουλγαρικῆς μὲν καταγωγῆς, ἀλλ' ἑλληνοφώνους καὶ γραικομανεῖς, *Filiprópol* (Trimont), τοὺς δὲ Φιλιππουπολίτας *Filipropoltsi*³, ἐνῶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὀνομάζει καὶ διὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ ὀνόματος *Tsarigrad* (βασιλέων πόλιν). Καὶ ἐν ἔτει 1846 ὁ αὐτὸς ἐξακολουθεῖ ὀνομάζων τὴν πόλιν *Filipropol*, ἐνῶ τὴν Θεσσαλονίκην καλεῖ διὰ τοῦ βουλγαρικοῦ μόνον ὀνόματος *Solun*⁴.

Ἐν ἐπιστολαῖς Παζαρτζικιωτῶν προϋχόντων πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀλέξανδρον Ἐξάρχωφ τῷ 1848, Μαρτίου 30 (ἀρ. 6) καὶ τῷ 1849, Μαΐου 10 (ἀρ. 7) ὀνομάζεται ἡ πόλις *Filibé*, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν τῆς Φιλιππουπόλεως παρθεναγωγεῖον—*Filibeliisko zensko utschilische*⁵.

Ὁ Στέφ. Ζαχάριεφ, διδάσκαλος ἐν Παζαρτζικίῳ ἐν ἐπιστολῇ ἀπὸ ἔτους 1854 Μαρτίου 5, ἀνώνυμος τις ἐκ Κοπριφτίτσης Ἀπριλίου 14 καὶ ὁ πρωτόπαπας Βασίλειος ἐκ Γαβρόβου ἐν ἔτει 1858 Μαρτίου 17 καλοῦσι τὴν πόλιν *Filibé* καὶ *Filibbé*, ὁ δὲ ἡγούμενος τῆς μονῆς Βατσκοβού Γαβριήλ ἐν ἐπιστολαῖς του βουλγαριστὶ γεγραμμέναις ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει 1858, ἄτε πρὸς Βούλγαρον ἀπευθυνομέναις, Ἰανουαρίου 13 καὶ Ἀπριλίου 13 καλεῖ αὐτὴν *Filiproupól*.

Ὁσαύτως ἐν τῇ διεξαγομένῃ ἑλληνιστὶ ἀλληλογραφίᾳ μεταξὺ τοῦ ἱατροῦ Στογ. Τσομάκωφ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Γεωργάκι βέη Τσαλίκογλου (υἱοῦ τοῦ Στογιάννου τζορπατζῆ Θεοδώροβιτς) εἰς Φιλιπούπολιν καὶ τάνάπαλιν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1858-1864 περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος πανταχοῦ ἡ πόλις ὀνομάζεται *Φιλιπούπολις*, οὐδὲ ἄπαξ δὲ *Πλόβδηφ*⁶. Ἦσαν δὲ οἱ ἀλληλογραφοῦντες στυλβοῦνται τῆς

¹ Αὐτόθι.

² Ἐκ μητρὸς Ἑλληνίδος Φιλιππουπολίτιδος καὶ πατρὸς γραικίζοντος ἀρματζῆ ἐκ Σαμακοβίου ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ ἑλλην. κεντρικῇ σχολῇ τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ εἶτα ἐν τῷ γυμνασίῳ τῶν Κυδωνιῶν καὶ ἐν τῇ Ἐδαγγελικῇ σχολῇ Σμύρνης. Διετέλεσεν Ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Σμύρνῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κ. Γ. Φωτιάδης. Εἶτα προσχωρήσας εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σλαυκὴν προπαγάνδαν ἐγένετο συγγραφεὺς καὶ ἐκδότης περιοδικῶν.

³ P h o t i n o w, Obschtœ Zemleorissanie (=Γενικὴ γεωγραφία), Σμύρνη, ἔτ. 1843, σελ. 91—92.

⁴ T o ū a ú t o ū, Liuboslovie (=Φιλολογία), ἔτ. 1846, σελ. 173.

⁵ I v a n B a t a k l i e w, Grad Tatar-Pazardjik (=ἡ πόλις Τ. Παταρτζίκιον) ἔτ. 1923, σελ. 346.

⁶ J. I v a n o v, Sbornik, τόμ. XXI, ἔτ. 1905 ἐν τοῖς documenti po nascheto vizrazdane (=ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὴν ἡμετέραν ἀναγέννησιν).

ἐκκλησιαστικῆς τῶν Βουλγάρων χειραφετήσεως ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀνανήψεως καὶ πρόμαχοι ἐν γένει τῆς Βουλγαρικῆς ιδέας.

Ἐπὶ τέλος αὐτὸς ὁ ὀνοματοθέτης τῆς Πλόβδηφ κατὰ τὸν Γ. Τσουκαλᾶν¹ Νάϊδεν Γέρωφ ἐν ἔτει 1857 ἐν ἐπιστολῇ του ἐκ Φιλιππουπόλεως ἀπὸ 23 Αὐγούστου ὀνομάζει τὴν πόλιν *Filipppol*².

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1858 ἤρξατο πλέον καθιερούμενον εἰς τὴν πόλιν τὸ ὄνομα *Πλόβδηφ* ὑπὸ τῶν λογίων καὶ ἐπισήμων Βουλγάρων, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολογραφίας των. Οὕτως ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Στεφ. Ζαχάριεφ ταῖς ἐκ Παζαρτζικίου εἰς Φιλιπούπολιν ἀποστελλομέναις ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου ἡ πόλις ὀνομαζετα Πλόβδηφ. Ὁσαύτως ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Στ. Τσομάκωφ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1862, τοῦ Γ. Τσιαλόγλου ἀπὸ τοῦ 1868, πεμπομέναις ἀπὸ Τσάριγρὰδ εἰς τὴν Φιλιπούπολιν, τοῦ Γ. Γκροῦεφ ἀπὸ τοῦ 1862, τοῦ Χ. Δάνωφ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τοῦ Σλάβωφ ἀπὸ τοῦ 1868, τοῦ Κεσιάκωφ καὶ τοῦ Πουλέκωφ ἀπὸ τοῦ 1864 φέρεται πλέον ἀνεξαιρέτως τὸ ὄνομα *Πλόβδηφ*³.

Ὁσαύτως καὶ ἐν προγενεστέραις ἐπιστολαῖς τοῦ Ἰωακείμ Γκροῦεφ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως πρὸς τὸν ἐν Παζαρτζικίῳ συνάδελφόν του διδάσκαλον Ζαχάριεφ καὶ τοῦ Τσομάκωφ ἀπὸ τοῦ 1859 φέρεται μόνον τὸ ὄνομα *Πλόβδηφ*⁴.

Ἐν ταῖς ἐπισήμοις ὅμως ἀλληλογραφίαις των οἱ νεωτερισταὶ μὴ τολμῶντες καὶ βραδύτερον ἔτι νὰ ποιήσωνται χρῆσιν τοῦ ὀνόματος ὡς πάντῃ ἀγνώστου ἔξω τοῦ ἑαυτῶν κύκλου, ἔγραφον μόνον τὸ *Φιλιπούπολις*. Οὕτω λ.χ. ἐν τοῖς ἐπισήμοις συγχαρητηρίοις τοῦ δήμου Φιλιππουπόλεως τῆ 4 Ἰανουαρίου τοῦ 1879 πρὸς τοὺς ἀπελευθερωτὰς τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ Ρώσους στρατηγούς Γκοῦρκον, Σουβάλωφ, Δενδεβίλ, Κριάδνεφ, Βελιαμίνωφ, Κάρτζωφ καὶ ἄλλους φέρεται ἀεὶποτε τὸ ὄνομα *Philippopol*⁵.

3) Μετὰ τὴν μετονομασίαν τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς *Πλόβδηφ* ἔπρεπε νὰ ἐξευρεθῇ καὶ ἡ ἐτυμολογία τοῦ καινοφανοῦς ὀνόματος· ἀντὶ δὲ νὰ ὀμολογηθῇ ἡ ἀυθαίρετος μετασκευὴ τοῦ ἀπὸ τοῦ δεκάτου πέμπτου ἡδῆ

¹ Γ. Τ σ ο υ κ α λ ᾶ, Ἡ Βουλγαροσλαβικὴ συμμορία κτλ. σελ. 27.

² Pisma iz archivata na N. Gherow (—ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Ν. Γέρωφ), τόμ. II, ἔτ. 1914, σελ. 308.

³ J. I v a n o w, "Ενθ' ἄνωτ.

⁴ G e o r g h i e w, Materiali po tserkovata borba (=ἕλη ἀφορώσα εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀγῶνα) Sbornik, τόμ. XXIX, ἔτ. 1908, σελ. 263 καὶ ἐξῆς.

⁵ Obshtinski vestnik Plovdivski (=ἐφημερίς τοῦ δήμου Φιλιππουπόλεως), ἔτ. I, 17 Ἰανουαρίου. 1930, ἀρ. 28—30, σελ. 4—5.

αἰῶνος ἀπαντῶντος παρὰ τοῖς Σλαύοις ὀνόματος *Πλόουδιν* εἰς *Πλόβδηφ* ὡς μᾶλλον σλαυοφανοῦς, ἐπεχειρήθη νὰ ἐτυμολογηθῆ ἀπὸ ἀρχαίου Θρακικοῦ ὀνόματος, ὄντος εὐχρηστοῦ ἤδη ὡς ὀνόματος τῆς πόλεως πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος *Φιλιπούπολις*. Πρῶτος λοιπὸν ὁ ἐκ Παζαρτζικίου λόγιος διδάσκαλος καὶ φίλος τοῦ Ν. Γέρωφ Στέφανος Ζαχάριεφ, ὅστις ἐπρωτοστάτησε κατὰ τοὺς κατὰ τοῦ πατριαρχείου ἐκκλησιαστικούς τῶν Βουλγάρων ἀγῶνας, ἔλυσε τῷ 1870 τὸν Γόρδιον τῆς ἐτυμολογίας δεσμὸν καὶ ἐκ τῶν πηγῶν τῆς νοσηρᾶς φαντασίας του ἀντλῶν ἔγραψε τὰ ἀξιωμακόμενα τάδε : «Ἐἶτα ὁ βασιλεὺς τῶν Ὀδρουσῶν (!) ἀνεκαίνισε τὴν πολίχνην *Püldün* (*Plüdüin* ἐκ τοῦ *plodni* ἢ ἐκ τοῦ *plodnito mesto*—καρποβοιθοῦς τόπου ὀνομασθεῖσαν ὑπὸ τῶν πρώτων Ἰνδοσλαύων!) καὶ συνήκισεν εἰς αὐτὴν τοὺς ἀνα τὴν πεδιάδα διεσκεδασμένους Βεσσούς καὶ μετωνόμασεν αὐτὴν *Kolybé* (!). Μετὰ τινος δὲ χρόνου ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς Φίλιππος ἠναγκασμένος νὰ αἰτῆται ἐκάστοτε στρατὸν παρὰ τῶν γειτόνων καὶ ὁμοεθνῶν του (!) ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων παρετήρησεν ὅτι αὐταὶ αἱ χῶραι ἦσαν πλούσιαι εἰς χρυσόν, σίδηρον, μόλυβδον καὶ ἄλλα προϊόντα καὶ ἐξαπινάως ἐπιπεσόν (!) κατὰ τῶν Θρακῶν ἐγένετο κύριος τῆς περιοχῆς τῆς Φιλιππουπόλεως ἀπὸ τοῦ νῦν Χαρμανλῆ μέχρι τοῦ Μέσου ὄρους! (Ἀνθαίμου) καὶ ἠῦρυνε τὸ φρούριον τῆς πόλεως, κτίσας δὲ μεγαλοπρεπῆ τινα κτίρια μετωνόμασεν αὐτὴν *Filipowgrad* (=Φιλίππου-πόλιν)»¹ καὶ οὕτω «ἡ *Püldün* βραδύτερον (!) μετετράπη εἰς *Plodün* διὰ τὴν εὐφωνίαν»² (!!).

Ὁ *Tomashek*³ ὅμως, ὁ *Vassiljevsky*⁴, ὁ *Drinov*⁵, ὁ *N. Vladika*⁶,

¹ *S t. Z a c h a r i e w*, Ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 7.

² Αὐτόθι, σελ. 11.—Ἀναμφισβητήτως ὁ Βούλγαρος ἀναγνώστης τοῦ προκειμένου χωρίου, ὁ μὴ δυνάμενος ν' ἀναδράμῃ εἰς ἐπιστημονικὰ καὶ ἀκριβῆ ἱστορικὰ ἐγχειρίδια, πρὸ παντὸς ἀλλόγλωσσα, μανθάνων ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος ἀνακτίσας τὴν πόλιν, τὴν φέρουσαν πρότερον σλαυικὰ ὀνόματα *Püldün* καὶ *Kolybé*, ὡς ἐβάπτισεν αὐτὴν μετὰ εἰκοσιτέσσαρας ὄλους αἰῶνας ὁ ἀφελῆς γραμματοδιδάσκαλος, μετωνόμασε *Filiprow-grad*, πιστεύει ὅτι ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἑλλην βασιλεὺς καὶ πολιτικὸς ἦτο Σλαῦος καὶ ἐλάλει τὴν Σλαυοβουλγαρικὴν γλῶσσαν. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη Βούλγαροι λόγιοι παραπέμπουσιν ὡς εἰς διαυγῆ ἱστορικὴν πηγὴν εἰς τὸ σπουδαῖον (!) τοῦτο βιβλίον τοῦ διδασκάλου.

³ *T o m a s c h e k*, *Oesterr. Gymnasialzeitschrift*, ἔτ. 1878, σελ. 206.

⁴ *V a s s i l j e v s k y*, *Journal des russ. Unterrichts Ministeriums*, ἔτ. 1882, σελ. 380.

⁵ *D r i n o w*, *Nauka*, τόμ. II, σελ. 355—358, ἔτ. 1882.

⁶ *N. V l a d i k a*, *Zapadna Bulgaria* (δυτικὴ Βουλγαρία), ἐφημ. Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1899, ἀρ. 6.

ὁ Kazanow¹, ὁ J. Ivanow² καὶ πάντες οἱ σύγχρονοι λόγιοι καὶ γλωσσολόγοι Σλαῦοι ἐτυμολογοῦσι τὸ ὄνομα *Plovdiv* ἐκ τοῦ Ἰορδανείου Θρακικοῦ *Pulpudeva*. Ἄλλ' οὐδεὶς τούτων οὐδεμίαν γραπτὴν μαρτυρίαν, πλὴν τῆς ἀμφισβητήσιμου περὶ τῆς σλαυικῆς μεταφράσεως τοῦ ὀνόματος τῶν Φιλίππων διὰ τοῦ *Plüpdive*, ὡς προερρήθη, ἠδυνήθη νὰ προσαγάγῃ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὀνόματος ἢ βαθμίδων τινῶν τῆς κλίμακος τοῦ μετασχηματισμοῦ αὐτοῦ ἐπὶ δεκατρεῖς καὶ πλέον αἰῶνας, καθ' οὓς πάντες οἱ ἱστορικοὶ καὶ χρονογράφοι, Βυζαντινοὶ τε καὶ Εὐρωπαῖοι, οἱ περιηγηταί, οἱ ὑπομνηματισταί, οἱ λεξικογράφοι, ἡ ἔκκλησία καὶ αὐτοὶ οἱ προχριστιανοὶ Βούλγαροι ἡγεμόνες³ καλοῦσι τὴν πόλιν ὡσπερ σήμερον, *Φιλιππο(ύ)πολις* ἢ ἀπλῶς ἢ *Φιλίππου*, λατινιστὶ *Philippopolis*, τουρκιστὶ *Filib(b)é* καὶ σλαυιστὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς χειρογράφοις *Filiprow-grad*.

Ὅθεν λίαν εὐλόγως σημειοῖ ὁ Jirecek ὅτι φαίνεται αὐτῷ ἀνεξήγητος ἢ μετὰ ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας νέκρωσιν ἀναβίωσις αὐτῆς τοῦ ὀνόματος *Pulpudeva* ἐν τῷ *Plovdiv*, μεθ' ὅλην τὴν φαινομένην συγγένειαν τοῦ προμνημονευθέντος *Plüpdive* (*Plüpdív*) πρὸς τὸ *Plovdiv*, καὶ μάλιστα ὑπάρχοντος ὅπως οὖν γνωστοῦ καὶ παρὰ τοῖς ξένοις τοῦ Σλαυικοῦ τῆς πόλεως ὀνόματος *Ploudin-Plovdiv* ἀπὸ τοῦ 15ου μέχρι τοῦ 17ου αἰῶνος⁴. Ἐν ἄλλοις λόγοις ὁ σοφὸς καθηγητὴς ὑπονοεῖ ὅτι οἱ ἀνακαλέσαντες εἰς τὴν ζωὴν κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὸ ὄνομα *Plovdiv* ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος κακῶς ἔπραξαν μετασχηματίσαντες αὐτὸ εἰς *Plovdiv*. Ἄλλως τε ὁ μετασχηματισμὸς τοῦ ὀνόματος *Pulpudeva* εἰς *Plovdiv* καὶ κατὰ φωνητικούς ἢ γλωσσολογικούς νόμους φαίνεται λίαν τολμηρὸς. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου παρατιθέμεθα τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ ὀνόματος *Plovdiv* ὑπὸ τοῦ μεσαιωνοδίφου J. Ivanow καὶ τοῦ λογίου N. Vladika, μᾶλλον εὐλογοφανῆ τοῦ πρώτου, τὰ μάλιστα δὲ παράδοξα καὶ ἱστορικῆς ἀγνοίας καὶ ἀκρισίας ὄζοντα τοῦ δευτέρου.

4) Ὁ καθηγητὴς Ivanow ἐπὶ τῇ συντάξει νομοσχεδίου ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ καθηγητοῦ Zankow μερὶ μετονομασίας 1500 ξενογλώσσων τοπωνυμιῶν ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Βουλγαρίας ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν

¹ G. Kazanow, Über die Namen der Stadt Philippopolis, Philol. Wochenschrift, Berlin, ἔτ. 1901, ἀρ. 50.

² J. Ivanow, Promena na selischnite nasvanie (=μετονομασία τοπωνυμιῶν), ἐν τῇ ἐφημ. Μίρ Σοφίας, ἔτ. 1925, ἀρ. 7632.

³ Ἴδε: B e s c h e v l i e v, Die griechische Sprache in den Urbulgarischen Inschriften, Annuaire du Musée national de Sophia, ἔτ. 1922—1926 σελ. 418, ὅπου ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἡγεμόνος Μαλαμίρ ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Jirecek «ἐς Φιλιππόπολι(ιν)».

⁴ J i r e c e k - A r g h y r o w, Ὀδοιπορικὸν Βουλγαρίας, σελ. 134, σημ.

τῶν ἀρμοδίων εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἱστορικῶν ὀνομάτων τῶν πόλεων Ἀγγιάλου, Μεσημβρίας καὶ Σφζοπόλεως πρὸς ἀποφυγὴν γελοιοποιήσεως τοῦ βουλγαρισμοῦ παρὰ τοῖς ξένοις ¹. Ὑποδεικνύων δὲ τὴν διὰ τῶν αἰῶνων συντελεσθεῖσαν ὀνοματοθεσίαν τῶν ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ τοπωνυμίων, ἅτινα εἶναι τετραπλᾶ, ἦτοι: α') τὰ διατηρηθέντα διὰ τοῦ χρόνου παλαιὰ ὀνόματα, β') τὰ μετασχηματισθέντα παλαιὰ κατὰ τύπον Βουλγαρικόν, γ') τὰ μεθερμηνευθέντα παλαιὰ εἰς τὴν Βουλγαρικὴν γλῶσσαν καὶ δ') τὰ καθαρῶς νέα Βουλγαρικὰ καὶ ἐπάγων παραδείγματα ἐπὶ τῆς διαιρέσεως ταύτης, συναριθμεῖ ἐν τῇ πρώτῃ τάξει καὶ τὸ ὄνομα *Πλόβδηφ* ὡς αὐτὸ τοῦτο τὸ *Πούλπου-δέβα*. Οἶον: α'.) Βερόη-Borui, Βέρροια-Ber, Δορόστορος-Drystyr, (Σιλίστρια), Πούλπου-δέβα-Pljūpdiv-Plovdiv, Σκοποί-Scorie, Θεσσαλονίκη-Solun, Βησσαπάρα-Baschikarovo ², Διάμπολις-Dübilin-Jambol, Ναϊσσός-Nisch, Ἀδριανούπολις-Odrin ³, Ρατάρια-Artsar κτλ. β'.) Σερδική-Sredets, Ἀρμονία-Ramen-Raven, Στρουμὼν-Struma, Καστορία-Kostur, κτλ. γ'.) Πρόβατον-Ovets, Γυναικόκαστρον-Zensko, Ἅγιον ὄρος Sveta-gora, Μαύρη θάλασσα-Tcherno-more, Ἐδεσσα-Voden, Κεφαλληνία-Glavnitsa κτλ. καὶ δ'.) Κνιάζονο, Ferdinandovo, Klimentino κτλ.

Οὕτω κατὰ τὸν ἐπιστήμονα μεσαιωνοδίφην τὸ τυμβωρυχηθὲν μετὰ δέκα τρεῖς αἰῶνας ἐν τῷ προειρημένῳ τοῦ ἐπισκόπου Κρότωνος Jorpan des συγγράμματι ὄνομα *Πούλπου-δέβα* εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ *Πλόβδηφ* διατηρηθὲν μέχρις ἡμῶν. Ἴσως εὐλογοφανεστέρου θὰ ἦτο ἡ τοῦ ὀνόματος

¹ Δυστυχῶς δὲν ἐκέκμητο τὸ ἐπιστημονικὸν θάρρος νὰ συμβουλευθῆσιν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἱστορικοῦ τῆς πολυπαθοῦς Φιλιππουπόλεως ὄνομα, ἀφοῦ ἤδη ἐξέλιπον πάντῃ οἱ λόγοι τῆς μετονομασίας αὐτῆς εἰς Πλόβδηφ, τῆς πόλεως οὗσης σήμερον τελείως Βουλγαρικῆς. Ἐκτός ἂν ὑπολαμβάνῃ ὅτι τὸ ὄνομα Πλόβδηφ ἔχει ἱστορικωτέραν σημασίαν τοῦ Φιλίπποπολις διὰ τοὺς Βουλγάρους, διότι πρέπει νὰ ὑπομνήσκη αὐτοὺς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καὶ ἐθνικοὺς τῶν προγόνων τῶν ἀγῶνας, οἵτινες ἤρξαντο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μετὰ τοῦ νέου της ἡμέρας ὀνόματος.

² Οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἐπιχωρίων ἐτυμολογοῦσι τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ *b a s c h - k a r a u l* (πρῶτον, κύριον φυλακτεῖον), διότι πρὸ αἰῶνος καὶ πλέον ἐν τῷ τόπῳ κεῖται ἡ κώμη ἦτο ὁ κυριώτερος στρατιωτικὸς σταθμὸς ἢ φυλακτεῖον πρὸς προφύλαξιν τῆς πόλεως Παζαρτζικίου ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ληστῶν Κυρτζαλήδων. Ἄλλοι ἐκ τοῦ *b a s c h k i u r* (=πρώτη, πρώτης τάξεως πεδιάς). Οἱ δὲ κάτοικοι Τοῦρκοι ἐκ τοῦ *b a s c h i - k a r a l i h* (μαύρη κεφαλή), διότι ἔφερον ἄλλοτε μαῦρα καλύμματα (τσιαμάδες) ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ὁμοίως καὶ ἕτερα παρακειμένη κώμη ὀνομάσθη *A d j i l a r e*, διότι οἱ κάτοικοι τῆς ἔφερον *a l a d j a* (=ποικιλόχρωμα καλύμματα). Ἴδε, *B a t a k l i e w*, "Ἐνθ' ἀνώτ. σελ. 43.

³ Μᾶλλον ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ μετασχηματισμοῦ *E d r i n é - E d i r n é* Ἀδριανού.

κατάταξις εἰς τὴν δευτέραν τῶν προορηθειῶν τῶν τοπωνυμίων τάξουν, διότι ὁ μετασχηματισμός του θὰ ἦτο εὐκολώτερος κατὰ νόμους φωνητικούς τῆς γλωσσολογίας, ἧς οὐδὲν ἐνίοτε ἀπατηλότερον, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, προκειμένου περὶ ὀνοματικῶν σχέσεων καὶ ἔτυμολογιῶν¹. Μήπως καὶ ὁ Lelewel ἐν τοῖς ὀνόμασι τῶν ἀρχαίων φύλων τῶν Κορύλλων, τῶν Κρωβύζων, τῶν Τριβαλλῶν καὶ τῶν Βησσῶν δὲν ἀνευρίσκει τὰ ὀνόματα τῶν Σλαυικῶν φύλων Goralı, Krivitses, Drehvalı ἢ Derevlien καὶ Vessen;² Οὕτω καὶ τὸ Ἰορδάνειον *Πούλπου δέβα* θὰ ἦτο δυνατόν νὰ μετασχηματισθῆ εἰς τὸ Σλαυικὸν *Πλόβδηφ* κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἴσως κλίμακα ἐπὶ τοῦ χάρτου: 1) Πούλπου-δέβα, 2) Πλούπου-δέβα, 3) Πλούπ-δεβα, 4) Πλούβδεβα, 5) Πλώβδεβα, 6) Πλόβδηβα³, 7) Πλόβδηβ ἢ Πλόβδηφ. Ἡ κατάβασις ὁμῶς ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν ἐσχάτην τῆς κλίμακος βαθμίδα χρήζει ἄλματος καὶ εἶναι κινδυνώδης ἀπειλοῦσα συντριβὴν, ἐλλειπουσῶν τῶν ἐν τῷ μεταξὺ βαθμίδων καὶ ἂν ἔτι προσαρμοσόμεν παρὰ τῆ τρίτῃ βαθμίδι *Πλούπδεβα* τὸν τοῦ Σλαύου μεταφραστοῦ μετασχηματισμὸν τοῦ ὀνόματος *Φίλιππου-Plüpdiné*.

δ) Ὁ δὲ λόγιος N. Vladika γράφει περὶ τοῦ ὀνόματος *Πλόβδηφ* τὰδε: ⁴ «Ἀμφότερα ταῦτα τὰ ὀνόματα (Φιλιππούπολις καὶ Πλόβδηφ) εἶναι ἀρχαῖα. Οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ ἀφηγοῦνται ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος, ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, κυριεύσας τὴν πεδιάδα τοῦ Ἐβρου, ὑπέταξε καὶ ταύτην τὴν πόλιν, ἣν ὠνόμασε *Φιλιππούπολιν*. Τὸ πρῶτον τῆς πόλεως ὄνομα ἀποκαλύπτει ἡμῖν ὁ Γότθος ἱστορικός Jordanes, ἀκμάσας τὸν ἕκτον αἰῶνα, λέγων ὅτι ἡ πόλις ἀνῆκεν εἰς τὴν Θρακικὴν φυλὴν τῶν Βησσῶν, οἵτινες ἐκάλουν αὐτὴν *Πούλπου-δέβα*, ὡς οὖσαν ἀφιερωμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς *Σαμοδήβας*, θεᾶς τῆς πλεύσεως⁵. Ἐγὼ συμφωνῶ μετὰ τῆς Ἀκαδημείας τῆς Βιέννης εἰς τὸ ὅτι τὸ ὄνομα τῆς πόλεως εἶναι *Πλόβδηφ* (!), διότι εἰς τὰς θεὰς τῶν ἡμετέρων προγόνων οἱ σημερινοὶ χωρικοὶ δίδουσι τὸ ὄνομα *Σαμοδήβα*, οὐχὶ *Δέβα*, ὡς ἀπαντᾷ ἐν τῇ Σανσκριτικῇ. Οὕτω ἀμφότερα τὰ ὀνόματα *Φιλιππούπολις*

¹ Ἴδε καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ γλωσσολόγου καθηγητοῦ Mladenow γραφέντα περὶ τῆς ἔτυμολογίας τοῦ ὀνόματος Β ο ὑ λ γ α ρ ο ς ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ b o u l a m a t s - b o u l a s c h i k (φύρδην μείγδην) ἐν τῇ ἐφημ. Σοφίας Μ ί ρ, ἔτ. 1927, ἀρ. 8033, κινήσαντα παρὰ πᾶσι τὸν γέλωτα μετὰ τῆς ἀγανακτήσεως.

² Ἴδε G. L e j a n, Ethnographie de la Turquie d'Europe, Gotha, ἔτ. 1881, σελ. 6.

³ Κατ' ἀνταλλαγὴν χρόνου συλλαβῶν ω—ε εἰς ο—η.

⁴ N. V l a d i k a, Ἐνθ' ἀνωτέρω.

⁵ Διὰ τὴν τοῦ κειμένου διαστροφὴν ἴδε τὸ χωρίον τοῦ Jordanis ἀνωτέρω I, § 1.

καὶ Πλόβδηφ εἶναι ἐξ ἴσου προσφιλῆ ἡμῖν ¹, οὐδαμῶς δὲ Ἑλληνικά». (!)

Ἀπορίας ἄξιον τῇ ἀληθείᾳ εἶναι, πῶς ἀνὴρ λόγιος, ἐπιτηδεύων γνώσεις ἱστορικὰς καὶ γλωσσολογίας ὀλισθαίνει εἰς τιοαύτας ἱστορικὰς ἀνεπιστασίας καὶ γλωσσολογικὰς παραδοξολογίας, ὥστε τοὺς μὲν Βησσοὺς, τὸ ἀρχαῖον μέγα Θρακικὸν φύλον, νὰ ὑπολαμβάνῃ προγόνους αὐτοῦ τ. ἔ. Σλαύους ἢ Βουλγάρους, τὸ δὲ ὄνομα Φιλιππούπολις οὐδαμῶς Ἑλληνικόν. Καὶ ὅμως ἀναμφισβήτητον τυγχάνει σήμερον καὶ ἐν παντὶ ἱστορικῷ ἐγχειριδίῳ εἶναι γεγραμμένον ὅτι οἱ μὲν Σλαῦοι, οἵτινες τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀναστασίου εἰσέβαλον καὶ ἐπέδραμον τὸ Βυζαντιανὸν κράτος τῷ 499 μετὰ τῶν Οὐννων καὶ τῶν Βουλγάρων, ἐγκατέστησαν εἰς τὴν Θράκην μετὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Γότθων καὶ τῶν Οὐννων, ἦτοι κατὰ τὸν ἕκτον μ. Χ. αἰῶνα (ἀπὸ τοῦ ἔτους 540 μ. Χ.), οἱ δὲ Βούλγαροι, οἵτινες ὑπὸ τὸν Ἀσπαρῶν ἐν ἔτει 659—660 διέβησαν τὸν Ἴστρον ἐπὶ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγονάτου, ἐγκατέστησαν ὀριστικῶς εἰς τὴν κάτω Μοισίαν τῷ 679, παραχωρηθεῖσαν αὐτοῖς ἀνωτέρω βία ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καὶ πολλῶ ὕστερον ἀναμειγμένοι μετὰ Βλαχικῶν στοιχείων κατὰ τὸν δέκατον μὲν αἰῶνα ἤρξαντο ἐξαπλούμενοι ἐπὶ τῶν νοτίων τοῦ Αἴμου ὑπωρειῶν, ἐπὶ τοῦ Μέσου ὄρους (Ἀνθαίμου) καὶ τῆς Ροδόπης ², ἢ δὲ λέξις Φιλιππούπολις καὶ τῷ ἄκρῳ δακτύλῳ γευσασμένῳ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι γνωστὸν ὅτι σύγκειται ἐκ τοῦ Φίλιππος (= φίλος τοῦ ἵππου, ὁ φιλῶν τὸν ἵππον) καὶ τοῦ πόλις.

Ἄλλὰ περὶ τούτου διὰ μακρῶν ἐλέχθησαν ἄλλοτε τὰ δέοντα, ὅτε ἐδόθη ἢ προσήκουσα ἀπάντησις εἰς τὸν κ. Βλαδίκαν ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου Χασιώτου ³. Νῦν πρόκειται περὶ τῆς γλωσσολογικῆς καὶ κριτικῆς θρασύτητος τοῦ διῆσχυριζομένου ὅτι πάντως τὸ Ἰορδάνειον Πουλπου-δέβα ἦτο Πλοφδέβα ἢ Πλοφδήβα, ἐξ οὗ τὸ σημερινὸν Πλόβδηφ, διότι ἢ πόλις ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὴν Σλαυικὴν θεότητα τῆς πλεύσεως *Plovdiva* (ἐκ τοῦ *pleo*=πλέω καὶ *diva*=θεὰ) πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ὅπερ ἐκφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ σύγχρονοι ἡμῖν Βούλγαροι χωρικοὶ καλοῦσι καὶ σήμερον τὰς θεὰς τῶν προγόνων των, τ. ἔ. τῶν ἀρχαίων Θρακῶν Σαμοδηβάς!!! ⁴

¹ Ἀξιόπαινος ὁ ἀνὴρ τουλάχιστον, διότι πρὸς τῷ Π λ ό β δ η φ δέχεται νὰ προσυπάρχη καὶ τὸ Φ ι λ ι π π ό π ο λ ι ς, ὡς προσφιλες ὡσαύ.ως ὄνομα αὐτῷ.

² Ἴβλ. J i r e c e k, Das Fürstenthum Bulgarien, σελ. 48.

³ Ἴδε X (α σ ι ώ τ ο υ Ε ὑ γ.), Πλόβδηφ ἢ Φιλιππούπολις, ἔνθ' ἄνωτ.

⁴ Αὗται αἱ ἱστορικαὶ καὶ γλωσσολογικαὶ ἀνεπιστασίαι καὶ παραδοξολογίαι εἶναι ἀσημαντοὶ παραβαλλόμεναι πρὸς τὰς τοῦ διδάκτορος Gantscho Tzenoff ἐν διαφόροις αὐτοῦ μελέταις, ἐκδιδόμεναις βουλγαριστὶ ἐν περιοδικοῖς καὶ ἐν ἰδιοῖς τεύχεσι καὶ ἐν τοῖς γερμανιστὶ ἐκδιδόμενοις ἔργοις αὐτοῦ: Geschichte der Bulgaren und der anderen Südslaven von der römischen Eroberung der Balkanhalbin-

6) Τὸ ὅτι ὁ νομοθέτης Ν. Γέρωφ μετέπλασεν, ὡς προεορήθη, τὸ γνωστὸν ἤδη αὐτῶ ἐκ τῶν Ὀδοιπορικῶν *Plovdin* εἰς *Plovdin* κατὰ τὸν τύπον τῶν Σλαυικῶν τοπωνυμίων εἰς *-en, -on* ἐν Ρωσίᾳ, ὅπου ἐξεπαιδεύθη

sel bis zum Ende de XI Jahrh. ἔτ. 1935.—Die Abstammung der Bulgaren und die Urheimat der Slaven, ἔτ. 1930.—Gothen oder Bulgaren, quellenkritische Untersuchung über die Geschichte der alten Skythen, Thrakier und Makedonien, ἔτ. 1916. Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου παρατιθέμεθα ἐνταῦθα σταχυολογοῦντες τὰ κυριώτερα πρὸς κατάδειξιν εἰς τοὺς Ἕλληνας τοῦ τρόπου τῆς ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι καλλιέργειας τῆς ἐπιστήμης ὑπὸ τινων Βουλγάρων, καὶ δὴ λειτουργούσης ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς σχολῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Σοφίας, ὅπερ εὐτυχεῖ ἔχον καθηγητὰς τιμῶντας τὴν ἐπιστήμην καὶ ἐφαμίλλους τῶν ἐν ἄλλοις πανεπιστημίοις συναδέλφων των.

Ὁρμώμενος ἐκ τῆς γνώμης ὁ Tzenoff, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προοίμῳ τοῦ βιβλίου του γράφει, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας κάτοικοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξαφανισθῶσι μετὰ τῆς γλώσσης των ἢ ν' ἀφομοιωθῶσι πρὸς τοὺς βραδύτερον ἐπελθόντας εἰς τὰς χώρας των λαοὺς καὶ ὅτι οἱ Θράκες καὶ Μακεδόνες εἶναι οἱ Σκύθαι τῶν ἀρχαίων, τ. ἔ. αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι οἱ οἰκοῦντες σήμερον ταύτας τὰς χώρας, περὶ αὐτὰ διὰ χωρίων εἰλημμένων ἐκ τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν καὶ διὰ τῶν συγγρόνων τοπωνυμίων ν' ἀποδείξῃ ὅτι :

«οἱ Κιμμέριοι ἔζων πλησίον τῶν Δαρδανελλίων καὶ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου, ἄρα ὁ Κιμμέριος Βόσπορος εἶναι αὐτὸς ὁ Θρακικὸς Βόσπορος» (σελ. 8).

αἱ λέξεις Ἡμαθία, Μαιωτία καὶ Μακεδονία, εἶναι ταυτῶσμοι τοῦ *M a k e d o n i a* παραγομένου ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ *M e i k a* ἢ *M a k j a*, (οὗ ὁ συνήθης τύπος *M a k e*=μήτηρ) καὶ τοῦ *d o n i e n* καὶ «ἢ Μαιωτὶς λίμνη εἶναι τὸ Θρακικὸν πέλαγος». (σελ. 12).

οἱ Σκύθαι, ἐφ' οὓς ἐπῆλθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος, ἦσαν γείτονες τῶν Ἀχαιῶν, ἐπομένως Μακεδονικὸς λαός, ὥστε ὁ Καύκασος ἦτο Θρακικὸν ὄρος· ἄρα οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς ἐπλανήθησαν θέντες τὴν Σκυθίαν ἐν τῇ νοτίῳ Ρωσίᾳ καὶ παρὰ τῷ Καυκάσῳ ἢ Σκυθία ἔκειτο ἐν τῇ Θράκῃ καὶ τῇ Μακεδονίᾳ. (σελ. 38).

οἱ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ μνημονεύμενοι ποταμοὶ τῆς Σκυθίας Λύκος, Ὕαρις, Τάναϊς, Ὕργης εἶναι οἱ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ Ἀλιάκμων, Vardar (Ἀξιός). Στρομῶν, ὁ δὲ Μάρις (Μαρίτσα) ὁ Ἔβρος τῆς Θράκης, καλούμενος Ἰστρος παρὰ ταῖς ἐκβολαῖς του, ὃν ζεύξας ὁ Δαρεῖος διέβη (σελ. 22).

ἐν τῇ Θράκῃ καὶ τῇ Μακεδονίᾳ κατοικοῦν Σκύθαι (σελ. 17).

οἱ Οὐννοὶ καὶ οἱ Βούλγαροι ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι Θράκες (σελ. 62).

ἡ Βουλγαρικὴ μυθολογία σχετίζεται πρὸς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον (σελ. 63).

«ἡ Τροία ἦτο Βουλγαρικὴ χώρα κειμένη ἐν τῇ Θράκῃ καὶ τῇ Μακεδονίᾳ».

τὸ ὄνομα Ὅμηρος εἶναι ἀρχαία Βουλγαρικὴ λέξις παραγομένη ἐκ τοῦ *o m i r* ἢ *o m e r* (=διὰ τὴν εἰρήνην) καὶ σημαίνει *ἐ γ γ ὕ η σ ι ς π ρ ὀ ρ ς ε ἰ ρ ῆ ν η ν*.

ὁ Ὅρφεὺς διασφάζεται σήμερον ἐν τοῖς Βουλγαρικοῖς λαϊκοῖς ᾠσμασιν ὑπὸ τὰ ὀνόματα *Ufren, Orfen, Orphen, Orpu* κτλ. (σελ. 156).

«οἱ Κίμβροι, Οὐννοὶ καὶ Ἐνετοὶ ἢ Σλαῦοι, τῆς αὐτῆς καταγωγῆς, ἐκ τῆς Παφλαγονίας διὰ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου διήλθον εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν» (σελ. 38) καὶ ἄλλα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς. Τούτων

(πρβλ. Kíev, Azow, Κρατον κτλ.), οὐδεμίαν τοῦ Ἰορδανείου Ρυίρπυδενα γινῶσιν ἔχων, τρανῆ ἀπόδειξις εἶναι καὶ τὸ ὅτι κατ' ἀρχὰς ἔσκόπει νὰ μετονομάσῃ τὴν πόλιν οὐχὶ *Plovdiv*, ἀλλὰ *Plovdion*, ὅπερ εἶχε γνωσθῆ με-

δὲ πάντων τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι οἱ σημερινοὶ Βούλγαροι εἶναι αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἀρχαῖοι Σκύθαι-Θρᾶκες-Μακεδόνες παρὰ τὰς ἱστορικὰς μαρτυρίας, αἵτινες πᾶσαι εἶναι πλάναι καὶ ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων τούτων ἔθνων εἶναι αὐτὴ ἡ σημερινὴ Βουλγαρική, ὥσπερ μαρτυρεῖται ἐκ τῶν τοπωνυμίων.

Παρατιθέμεθα δὲ χάριν τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης καὶ ὀλίγας ἐτυμολογίας λέξεων ἐκ τοῦ ἀνθῶνος τοῦ διδάκτορος.

Ἔθνος (Ἄξιός) ἐκ τοῦ *v a r* (*Vardar*), *v a r ü*=Θέρμη, Θερμός, ὅθεν ἔλληγιστὶ αἱ Θέρμαι (Θεσσαλονίκη).

Καβάλλα ἐκ τοῦ *K o l i b a* (φορβάς), ὅθεν τὸ ἑλληνικὸν *καβάλλος*.
Ἐάνθη ἐκ τοῦ *S k e t s c h a - S c a n d z a*.

Νακόλια, ἡ παρὰ Στράβωνι (XII, 8, 12) μνημονευομένη τῆς Φρυγίας πόλις, συνώνυμος τῇ σημερινῇ ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀκτῇ τῆς Πρέσπας κειμένη κώμη *N a k o l e z* καὶ ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ *n a* (ἐπί) καὶ τοῦ *k o l* (πάσσαλος) σημαίνουσα ἡ ἐπί πασσάλω· ἐκ τούτου καὶ τὸ Ἡροδότειον *Κολοσσαί*.

Οἱ *T r o j a s*, οἱ μεταγενέστερον κληθέντες *B o ū l g a r o i*, διασφίονται ἐν τῷ ὀνόματι *T r o j a n*, ὅπερ φέρει νῦν κώμη τις ἐπὶ τοῦ Αἴμου καὶ πλείσται ὁδοὶ καὶ δίοδοι ἐν Βουλγαρίᾳ. (Ἐννοεῖται ὅτι ταῦτα τὰ τοπωνύμια οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὸ Τρῶες, διεφύλαξαν δὲ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, ὅστις ἐν τῇ Θράκῃ καὶ τῇ Μοισίᾳ κατεσκεύασε πολλὰ ἔργα, ὁδοὺς, πόλεις, ὄχυρά κτλ.).

J a n i n e (Ἰωάννης) ἐκ τοῦ *J a n u s*, ὅθεν καὶ τὸ Νεοελληνικὸν *Γιάνας*, διότι παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ὁ *Ἰανός* ἐκαλεῖτο *Ἀπόλλων* (σελ. 126 κτλ. κτλ.).

Οὕτω ὁ διδάκτωρ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος G. Tzenoff διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν του φώτων προθυμεῖται νὰ μὴ ὑπολειφθῇ τοῦ πρὸ αἰῶνος σχεδὸν ἀκμάσαντος γραμματοδιδασκάλου Κ. Φωτεινωφ, ὅστις ἐθέσπισεν ὅτι πάντα σχεδὸν τὰ ἀρχαῖα καὶ νέα ἔθνη εἶναι καθαρῶς *Σλαυικά*: οἱ *Ἐτροῦσκοι* εἶναι *Ρῶσοι*· ὁ *Ρωμαῖος Νουμάς* *Πομπίλιος* κατάγεται ἐκ τοῦ *Σλαυικοῦ ἔθνος*· ὁ Ὀμηρικὸς *Ἀχιλλεὺς* ἦτο *Σκυθη*-*Βούλγαρος*· οἱ *Πάρθοι*, οἱ *Ραιτοί* ἦσαν *Σλαυοί*· ὁ *Λατίνος ἱστορικὸς Λίβιος* γεννηθεὶς ἐν Παδοῦῃ ἐγεννήθη ἐν *Σλαυικῇ χώρᾳ*· οἱ *Βαστάρνοι* ἦσαν οἱ *Σλαυοὶ Βέστριανί*, οἱ *Βησσοί* οἱ *Σλαυοὶ - Βεσσι*, οἱ *Σκορδίσκοι* οἱ *Scoroduschtsi*, οἱ *Ἐρουλοί* εἶναι οἱ *Γερμανικοὶ Σέρβοι* (*Cherusci-Chercisci-Chervci-Servite-Srevistes*)· ὁ *Ἀρμίνιος* ἦτο *Γερμανὸς Σέρβος*, οὗ τὸ *Σλαυικὸν ὄνομα* ἦτο *Jarmeni*, ὁ *Ἐτροῦσκος βασιλεὺς Πορρήνας* ἦτο ὁ *Σλαῦος Ποργην*, ὁ *Ἀριόβιστος* εἶναι ὁ *Jarovit* κτλ, κτλ. ("Ἴδε, *Schischmanow*, *Sbornik*, τόμ. XI, ἔτ. 1894. σελ. 715, Κ. G. Fotinow).

Πᾶν σχόλιον παρέλκει περὶ τῆς διὰ τοιούτων ἱστορικῶν διαστροφῶν καὶ μυθοπλασιῶν πνευματικῆς τροφῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῶν Βουλγάρων. Ὅθεν δικαιοτάτα ὁ τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπιστημίου καθηγητῆς *Moutafciw* κρίνων ἐν τῇ *Byzant. Zeitschrift* τόμ. XXXVI, ἔτ. 1936, σελ. 431—445 τὸ ἔργον τοῦ Tzenoff *Geschichte der Bulgaren* μετ' ἀγανακτήσεως ὑποδεικνύει ὅτι διὰ τοιούτων πα-

ταξὺ τῶν φίλων καὶ ὁμοϊδεατῶν του πρὶν ἢ ἀποκρυσταλλωθῆ ἡ γνώμη του περὶ τοῦ *Ploudiv*. Τοῦτο διαπιστοῦται ἐκ δύο πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν τοῦ φίλου του Ἰβάν Σόπωφ ἐκ Καλοφεριού τῆς μὲν ἀπὸ 30 Ἰουνίου 1850, ἐν ἧ συγχαίρει αὐτῷ ἐπὶ τῷ ἐπικειμένῳ διορισμῷ του ὡς διδασκάλου ἐν

ραδοξολογιῶν καὶ ἀλογιστιῶν μεταβαλλουσῶν τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν εἰς ἀ ν ε - σ τ ρ α μ μ ἔ ν η ν ἐπιστήμην (*verkehrte Wissenschaft*) ἀντὶ ἐθνικῆς ὀφελείας, ὡς νομίζεται, μεγίστη ἐθνικὴ ζημία προσγίνεται.

Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως εἰς τὰς ἱστορικὰς διαστροφὰς καὶ εἰς πᾶσαν ἐπιστημονικὴν ἀνεπιστάσιαν ὑπερέβαλε τοὺς πάντας ὁ δημοσιογράφος Σ. Σαγκῶφ, διευθυντῆς καὶ ἐκδότης τῆς ἐφημ. *Vetschernia Posta* (Ἑσπερινὸς Ταχυδρόμος) ἐν Σοφίᾳ, ὅστις ὄργανον ὄν τοῦ Μακεδονικοῦ κομιτάτου ἤστραπτεν, ἐβρόντα, συνεχόκα τὴν Βουλγαρίαν κατὰ τοῦ ἐν αὐτῇ Ἑλληνισμοῦ διὰ τῆς ἀρθρογραφίας του καὶ συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὸ ἀνθελληνικὸν ἐν τῇ χώρᾳ κίνημα τοῦ 1906. Ἐν τῷ ἐκδοθέντι πρώτῳ τόμῳ τῆς Βουλγαρικῆς του ἱστορίας (*Bulgarska istoria*, *Bolg-Koubrat*, σελ. 157 εἰς 40ν ἔτ. 1923, *Sophia*, μετ' εἰκόνων) κοσμοῦσης τὴν βιβλιοθήκην παντὸς ἀνεπτυγμένου Βουλγάρου, ἡ ἱστορία, ἡ γεωγραφία, ἡ ἐθνολογία, ἡ γλωσσολογία, ἡ χρονολογία καὶ ἡ ἀρχαιολογία πλήττονται ἀνηλεῶς καὶ ἀκρωτηριάζονται, ὅπως καταδειχθῆ ὅτι οἱ Βούλγαροι ἦσαν οὐχὶ Τουρανοί, ἀλλὰ Ζένδοι, τ. ἔ. Ἰρανοί. Οὕτω δὲ ὁ πρωτότυπος οὗτος ἱστορικός, ὅστις τὰς περὶ Βουλγάρων καὶ ἄλλων ἐθνῶν εἰδήσεις καὶ μαρτυρίας τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν καὶ χρονογράφων καὶ ἐν γένει τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καλεῖ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως κ ο υ φ ο λ ο γ ί α, συνέγραψε καὶ τύποις ἐξέδωκε πολυτελῶς τὴν μεγίστην ἱστορικὴν κουφολογίαν ἐξ ὧσαν μέχρι τοῦδε ἐξετυπώθησαν πρὸς διαφώτισιν παντὸς περὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Βουλγαρικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς ἐμφανισέως του ἐν τῷ κόσμῳ. Ἀκούσατε.

Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὸν Σαγκῶφ ἦσαν τὸ μέγιστον τοῦ κόσμου ἔθνος, διότι περιελάμβανον τοὺς Θράκας, Μακεδόνας, Σκύθας, Κιμιερίους, Κέλτας, Γότθους, Οὐννοὺς, Σλαύους, Ἐρούλους, Νορμανδοὺς, Βουργουνδίους, Ἄγγλους καὶ ἄλλα φύλα. Κατῆλθον ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς βορείου θαλάσσης καὶ τῶν Σκανδιναυικῶν χωρῶν εἰς τὰς κατεχομένας ὑπ' αὐτῶν νῦν χώρας, ἀφοῦ πρότερον περιεπλανήθησαν εἰς πᾶσας τὰς χώρας τῶν Ἀρίων, ἤτοι εἰς τὴν Βακτριανὴν, ὅπου ἦτο ἡ πρώτη κοίτις τῶν νοτίως τῆς Κασπίας θαλάσσης ἢ *Bolg*, εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, εἰς τὴν Συρίαν, εἰς τὴν Αἴγυπτον πέρα τοῦ Καρνάκ μέχρι Ἀβησσυνίας, ὅπου ἡ πόλις *A b o h a* εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν, εἰς τὴν Ἰβηρίαν (*Bragaria*), εἰς τὰς γερμανικὰς κεντρικὰς χώρας (*Borgerland*), εἰς τὴν Ἑσπερίαν δηλ. τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ Βέλγιον (*Bolgia*), εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν Ἀγγλίαν (*Bolgi*), εἰς τὴν Οὐγγαρίαν (*Upland*) κτλ. κτλ. (Ἴδε τὸν προσηρημένον ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου χάρτην τῆς Εὐρώπης καὶ μικρᾶς Ἀσίας, ἐν ᾧ εἶναι κεχαραγμένη ἡ πορεία τῶν Κελτοκιμμεριῶν Βουλγάρων).

Παρατιθέμεθα ἐνταῦθα ὀλιγίστας ν ο σ τ ι μ ἄ δ ε ς, κατὰ τὸν σοφὸν Κοραῆν, ἐκ τοῦ βιβλίου πρὸς θυμηδίαν τοῦ ἀναγνώστου καὶ τὴν δέουσαν ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου.

Ζ ἄ μ ο λ ξ ι ς : ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ *Cam-hoy-cin* (=μόνος-θεὸς-υἱός), σελ. 137.

Plovdion, τῆς δὲ ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1850, ἐν ἣ εὐχεται αὐτῷ ἔτη Μα-
θουσάλεια ἐπὶ τῷ διορισμῷ του ἐν *Plovdion* (τρὶς ἐπαναλαμβανομένῳ)
πρὸς πραγμάτωσιν τῶν Βουλγαρικῶν ἰδεωδῶν ἐν τῇ Βουλγαρικῇ ποτε
ταύτῃ πόλει ¹.

Ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ 1940, Ἀθήνησι

Κ. ΜΥΡΤ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ δ. φ.

Σ α β α ὠ θ : ἐκ τοῦ *Cam-boy* (=μόνος θεός), σελ. 137.

Ἄ τ ἰ λ α ς : ἐκ τοῦ Βοιωτικοῦ Ἀτηλά (=Ἀθηνᾶ).

᾿Ωσαύτως οἱ διοικητικοὶ τίτλοι τῆς τῶν ἀρχαίων Βουλγάρων (Μυρμηδόνων -
Κιμμερίων) ἱεραρχίας *Τ α ρ χ ι ν ᾶ*, *Τ α ρ χ ᾶ ν*, *Κ ᾶ ν*, *Κ α ν ᾶ ς*, *Τ ᾶ ρ*, εἶναι
πάντες Βοιωτικοὶ διαλεκτισμοὶ προερχόμενοι ἐκ τοῦ *Β ο ι ω τ ᾶ ρ χ η ς*, σελ. 90.

Ἄ γ χ ἰ α λ ο ς : ἐκ τοῦ Κελτοσλαυικοῦ *Α η γ ε ι ο - Ο η γ ε ι ο - Ο η γ ε ι ο*
ἐκ τοῦ *Α η γ λ ε* (=γωνία ἐξέχουσα), σελ. 143.

Μ ε σ η μ β ρ ῖ α : ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ *Ν ε ε ς β υ γ ρ* (=πορ-Iber, πορ *Enra*,
ρίς,=ἄκρα τοῦ Ἐβρου), σελ. 143.

Θ ρ ε π τ ὸ ς (ἄνθρωπος), ἄξιωμα παρὰ τοῖς προχριστιανοῖς Βουλγάρους
ἡγεμόσιν, ἐκ τῆς Βουλγαρικῆς λέξεως *treb-treba-potreba-potreben* (=ἀναγκαῖος).

Ρ ο ε τ (=ποιητῆς βουλγαριστί) ἡ λέξις εἶναι Θρακοελληνικὴ καὶ οὐχὶ ἡ λα-
τινικὴ *ρ ο ε τ α*=ποιητῆς, σελ. 157.

Τὰ παρὰ τῇ Σούμλα ἐρείπια τῆς ἀρχαίας τῶν Βουλγάρων πρωτεύουσῃς Πλί-
σκας (κιονόκρανα, στοαί, ἀψίδες, τοῖχοι) εἶναι παρηκμακότες ρυθμοῦ τῶν ἐν τῷ
Καρνάκ τῆς Αἰγύπτου ναῶν, ὁπόθεν ὠρμήθη τὸ πολεμοχαρὲς τῶν Ἐρούλων φύ-
λον (Βουλγάρων) σελ. 152 κτλ. κτλ.

¹ Ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ ἀρχείου Γκροῦεφ, ἐνθ' ἄνωτ.—Περὶ τοῦ ὀνόματος
Π λ ὀ β δ η φ ἔγραψέ τινα καὶ ὁ ἐγκριτος δικηγόρος Φιλιππουπολίτης Ἀλέξανδρος
Κ. Πέεφ ἐπὶ τῇ βίβσει τῶν μνημονευθέντων ἀρχείων τοῦ Νάιδεν Γέρωφ ἐν τῇ
ἐφημερίδι τοῦ δήμου Φιλιππουπόλεως, ἀρ. 202—203, σελ. 8—6, 30 Ἰουν. 1937.